

LIETUVOS SVEIKATOS MOKSLŲ UNIVERSITETAS
VETERINARIJOS AKADEMIJA
Veterinarijos fakultetas

Audronė Bataitienė

**Kačių psichogeninio dermatito atvejų analizė X ir Y
klinikose Lietuvoje 2017 – 2019 metais**
**Feline psychogenic dermatitis case analysis in X and Y clinics in
Lithuania during years 2017 to 2019**

Veterinarinės medicinos vienisųjų studijų
MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

Darbo vadovas: lekt. Dovilė Svetikienė

Kaunas, 2020

**DARBAS ATLIKTAS DR.L.KRIAUCĖLIŪNO SMULKIŪJŲ GYVŪNŲ KLINIKA
KATEDROJE PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ**

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro baigiamasis darbas „Kačių psichogeninio dermatito atvejų analizė X ir Y klinikose Lietuvoje 2017-2019 metais“:

1. yra atliktas mano paties (pačios).
2. nebuvo naudotas kitame universitete Lietuvoje ir užsienyje.
3. nenaudojau šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikiu visą naudotos literatūros sąrašą.

(data) Audronė Bataitienė (paršas)
(autoriaus vardas, pavardė)

**PATVIRTINIMAS APIE ATSAKOMYBĘ UŽ LIETUVIŲ KALBOS
TAISYKLINGUMĄ ATLIKTAME DARBE**

Patvirtinu lietuvių kalbos taisyklingumą atliktame darbe.

Dalia Marcinkevičienė (paršas)
(data) (autoriaus vardas, pavardė)

MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO VADOVO IŠVADA DĖL DARBO GYNIMO

lekt. Dovilė Svetikienė

(data) (darbo vadovo vardas, pavardė) (paršas)

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS APROBUOTAS KATEDROJE (KLINIKOJE)

(aprobacijos data) (katedros (klinikos) vedėjo (-os) vardas, pavardė) **Magistro baigiamųjų darbų gynimo komisijos įvertinimas:**

Magistro baigiamojo darbo recenzentai

1) lekt.dr. V.Šaltenienė

2)

(vardas, pavardė) (paršas)

(data) (gynimo komisijos sekretorės (-iaus) vardas, pavardė) (paršas)

Turinys

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY.....	4
SANTRUMPOS.....	5
ĮVADAS	6
1.1. Kačių elgesys	7
1.1.1. Stereotipija ir kompulsinis sutrikimas.....	7
1.2. Kačių psichogeninis dermatitas	8
1.3. Psichogeninio dermatito paplitimas	9
1.4. Psichogeninės alopecijos susidarymui įtakos turintys veiksniai.....	10
1.5. Diagnozavimas.....	10
1.6. Gydymas	14
2. TYRIMO METODAI IR MEDŽIAGA.....	20
2.1. Tyrimo metodai.....	20
2.2. Statistinė analizė	21
3. TYRIMO REZULTATAI.....	22
4. REZULTATŲ APTARIMAS.....	32
5. IŠVADOS.....	34
6. REKOMENDACIJOS	35
LITERATŪROS ŠALTINIAI	36

Kačių psichogeninio dermatito atvejų analizė X ir Y klinikose Lietuvoje 2017-2019 metais

Audronė Bataitienė

Magistro baigiamasis darbas

SANTRAUKA

Darbą sudaro 40 puslapiai, 19 paveikslėliai, 2 lentelės, 49 šaltiniai.

Darbas atliktas analizuojant X klinikos Kaune bei Y klinikos Vilniuje 2017 sausio – 2019 lapkričio mėnesiais surinktus duomenis bei analizuojant internetinės apklausos duomenis.

Šio darbo tikslas – išanalizuoti kačių psichogeninio dermatito sergamumą. Atliktos analizės metu išnagrinėta sergančių gyvūnų populiacijos amžius, veislė, lytis, lytinis aktyvumas, svoris, alopecijų pažeistos vietos. Aptartas psichogeninio dermatito paplitimas, priežastys, diferencinės diagnostikos metodai, pateiktos dažniausiai naudojamos gydymo schemos

Tyrimo metu nustatyta kastruotų patelių predispozicija sirgti psichogeniniu dermatitu. Taip pat pastebėta, kad dažniausiai serga mišrūnės, vidutinio amžiaus katės. Kačių augintojams pateiktos rekomendacijos, siekiant užtikrinti gyvūnų gerovę vengiant susirgimo psichogeniniu dermatitu.

Raktiniai žodžiai: katės, psichogeninis dermatitas, alopecija, kompulsinis sutrikimas.

Feline psychogenic dermatitis case analysis in X and Y clinics in Lithuania during years 2017 to 2019

Audronė Bataitienė

Master's Thesis

SUMMARY

This thesis contains of 40 pages, 19 pictures, 2 tables and 49 references.

Thesis was written while analyzing information from two separate clinics – X clinic in Kaunas and Y clinic in Vilnius from January 2017 to November 2019 and online questionnaire.

The aim of this thesis is to analyze the morbidity of Feline Psychogenic Dermatitis. During the process of thesis making morbid population was analyzed by its age, breed, sex, sexual activity, weight, alopecia localization. Psychogenic dermatitis prevalence, reasons, differential diagnosis, diagnostics were discussed, most used treatment plan was submitted.

During thesis neutered female predisposition to psychogenic dermatitis was found. Also it was found out, that mixed breed, middle aged cats are most likely prone to this sickness. Recommendations to cat owners were given to fulfill feline welfare to prevent from getting sick of psychogenic dermatitis.

Key words: feline, psychogenic dermatitis, alopecia, compulsive disorder.

SANTRUMPOS

kg – kilogramas

proc. – procentai

pav. – paveikslukas

mg – miligramai

tabl. - tabletė

ĮVADAS

Šiuolaikinėje visuomenėje dėl greitėjančio gyvenimo tempo stresą patiria gausybė žmonių. Tačiau pastaruoju metu pastebėta, kad ne tik žmonės, bet ir gyvūnai jaučia stresą. Streso jautimas gyvūnams gali iššaukti nepageidaujamų elgesio sutrikimų – atsiranda stereotipijos bei kompulsyvus elgesys. (13,35)

Katėms vyrauja kelios kompulsyvaus elgesio formos, kurių viena yra psichogeninis kačių dermatitas. Tai paties gyvūno sukeliamas odos pažeidimas, kuris atsiranda katei pradėjus intensyviai praustis, pešti bei laižyti kailį. Laižomi plotai dažnai nuplinka, atsiranda alopecijos. Literatūroje nėra pateikiama tiksli amžiaus, lyties predispozicija, minimos kelios veislės, galimai linkusios psichogeninio dermatito atsiradimui – tai Siamo, Burmos, Abisinijos ir Himalajų katės. (40)

Darbo tikslas: išanalizuoti kačių psichogeninio dermatito sergamumą.

Darbo uždaviniai:

- 1) Nustatyti gyvūno veislės, amžiaus, lyties, lytinio aktyvumo, laikymo sąlygų predispozicijas psichogeninio dermatito pasireiškimui.
- 2) Apžvelgti kačių psichogeninio dermatito klinikinius požymius.
- 3) Nustatyti X populiacijos kačių sergamumo psichogeniniu dermatitu dažnį ir susirgimą įtakojančius veiksnius.
- 4) Išanalizuoti diagnostikos metodus, pateikti gydymo schemas ir rekomendacijas kačių augintojams.

1. LITERATŪROS APŽVALGA

1.1. Kačių elgesys

Katės – apsigimusios medžiotojos, kurios persekioja ir puola savo grobį. Tokiai medžioklės strategijai reikalingi trumpi energijos pliūpsniai, užtikrinantys greitį bei judrumą tam, kad būtų sugautas grobis. Dėl tokios savo prigimties katės daug miega, o miego metu yra sukaupiami energija kitai medžioklei. Tiek laukinės, tiek naminės katės per parą vidutiniškai miega 15-20 valandų. (23) Suaugusios katės, kurių amžius svyruoja tarp 8 savaičių ir 11 metų per parą vidutiniškai pramiega 15 valandų, tuo tarpu kačiukai iki 8 savaičių gali miegoti iki 22 valandų per parą. Vyresnio nei 11 metų amžiaus katės per parą miega apie 20 valandų. (29)

Katės yra linkusios dažnai praustis. Dažniausiai jos laižo savo letenas, kuriomis trina snukį, taip pat laižo kailį. Kadangi prausiantis ant keratininių raginių liežuvio spenelių prisikaupia daug plaukų, didžioji dalis jų praryjama. (25,40) Katės praleidžia didžiąją aktyvios dienos dalį puoselėdamos kailį, kas yra laikoma įprastu kačių elgesiu. (29) Laižydamos savo kailį jos užtikrina tinkamą jo būklę, pašalina perteklinį riebalų kiekį (2), susikaupusį purvą. Literatūroje aprašytų tyrimų metu nustatyta, jog naminės katės kailio puoselėjimui skiria 8 procentus aktyvaus paros laiko jį laižydamos liežuviumi bei 0,2 procentus trindamos kailį priekinėmis letenomis, kas ypač efektyvu norint atsikratyti blusų. (2) Kitoje literatūroje minima, kad katė praleidžia apie 25-30 procentų savo laiko prižiūredama kailį. Kai kurios katės užfiksuotos prausiantis maždaug trečdalį paros laiko, kuomet buvo aktyvios. Dažniausiai prausiamos kūno vietos yra galva bei snukio plovimas (31proc.), galinių kojų laižymas (21 proc.), šonų, nugaros (13 proc.), tarpvietės, genitalijų (10 proc.), papildvės (9 proc.) ir uodegos (5 proc.). (39) Tačiau kartais normalus elgesys tampa nenormaliu – intensyvu, perdėtas kailio prausimas, laižymas, pešimas yra kompulsyvaus elgesio pavyzdys. (18)

1.1.1. Stereotipija ir kompulsinis sutrikimas

Kai gyvūnas nuolatos ir pasikartojančiai atlieka veiksmą, kuris neturi jokios tikslios paskirties, tai yra vadinama stereotipija. (14,36) Tačiau kuomet stereotipija išlieka nepriklausomai nuo aplinkos, toks sutrikimas vadinamas kompulsiniu sutrikimu. (31) Kitoje literatūroje kompulsinis sutrikimas apibūdinamas kaip pasikartojantis, stereotipinis motorinis, lokomotorinis, maitinimosi, prausimosi, haliucinogeninis elgesys, kuris yra nenormalus dėl atlikimo dažnumo, trukmės. (15,38) Toks elgesys gali progresuoti tiek, kad pradeda trukdyti gyvūnui tinkamai gyventi socialinėje aplinkoje. (45)

Kompulsinis sutrikimas pasireiškia daugeliui gyvūnų rūšių. (34) Natūraliai gamtoje save prausiantys gyvūnai kompulsinio sutrikimo metu peša plaukus tik sau. Tačiau gyvūnai, linkę laižyti savo gentainius, pavyzdžiui pelės, triušiai, primatai, gali plaukus pešti ne tik sau, bet ir gentainiams. Verta pastebėti, kad toks elgesys egzistuoja tik nelaisvėje gyvenantiems gyvūnams.(8)

Laižymo sukeltas dermatitas šunims, uodegos gaudymas, savęs žindymas, paukščių psichogeninis plunksnų pešimas, tai tik keli kompulsinio sutrikimo pavyzdžiai gyvūnams. (11) Vienas iš šunų kompulsinių sutrikimų pavyzdžių yra savęs laižymo sukeltas dermatitas. Tai ovalios, nelygių kraštų 2-6 centimetrų skersmens žaizdos, dažniausiai randamos ant priekinių kojų riešų bei pirštų srityje. (16) Pasireiškia didesnių veislių, aktyvioms, ypač dėmesio reikalaujančioms šunų veislėms - dobermanams, rotveileriams, labradoro retriveriams, vokiečių aviganiams, airių seteriams. (39) Literatūroje yra pateiktas dekoratyvinio triušio savęs laižymo sukulto dermatito atvejis, tačiau jis negali būti lyginamas su šunų atvejais dėl gyvūnų prigimtinių skirtumų – plėšrūno ir aukos elgesys natūralioje gamtoje labai skiriasi.(36) Manoma, kad šunų savęs laižymo sukeltas dermatitas gali būti žmonių obsesinio – kompulsinio sutrikimo atitikmuo. (20) Kačių kompulsiniams sutrikimams priskiriama kačių psichogeninė alopecija arba kačių psichogeninis dermatitas. (11,25,30)

1.2.Kačių psichogeninis dermatitas

Kačių psichogeninis dermatitas, dar kartais vadinamas kačių simetrine alopecija (5), yra palyginti reta liga. Psichogeninis dermatitas apibūdinamas kaip paties sukeliamas odos nuplikimas arba uždegimas, kuris atsiranda dėl perdėto kailio kramtymo, laižymo ir pešimo. (33) Susirgimas patvirtinamas kuomet visos diferencinės diagnozės yra atmetamos. Pacientas į kliniką dažniausiai atvyksta su simetriška odos alopecija medialinėje šlaunų pusėje, ant papilvės, uodegos, dorsolumbarinės nugaros dalies odos, kartais alopecijos atsiranda ant tarpvietės ar krūtinės odos. Oda dažniausiai nebūna uždegimiška. (5,25,30) Tokios katės dažniau vemia plaukų kamuoliais, jų išmatose taip pat matoma plaukų likučių. (5)

1 pav. Psichogeninės alopecijos pavyzdys. <https://veteriankey.com/feline-symmetrical-alopecia-2/>

Nuotraukoje (1 pav.) pavaizduotas psichogeninio dermatito pavyzdys. Tipiška išsilaižymo vieta – papilvės oda, medialinės šlaunų pusės oda. Kailis nėra visiškai nulaižytas – trumpi, aštrūs plaukai likę prie pat odos paviršiaus.

Dažniausiai save žaloti katės pradeda tuomet, kai neatsižvelgiama į jų fiziologinius poreikius ar jos jaučia nuovargį dėl namuose susiklosčiusių aplinkybių. (26,32) Psichogeninio dermatito atsiradimui įtakos daro gyvūno temperamentas – neramaus būdo katėms menkiausi pasikeitimai namuose, tokie kaip netinkama namų aplinka ar per trumpas ir retas kontaktas su šeimininkais gali sukelti šį susirgimą. (14,15) Padažnėjęs kailio prausimas tampa kaip savęs ramino priemonė, padedanti susidoroti su iškilusiu stresu. (30)

1.3.Psichogeninio dermatito paplitimas

Daugelyje šaltinių minima, jog lyties, veislės ir amžiaus predispozicijos nėra. (41) Tačiau kiti šaltiniai nurodo, kad neatsiejama priežastis sirgti psichogeniniu dermatitu yra genetinis polinkis. (29) Atliktų tyrimų rezultatai teigia, jog Siamo, Burmos, Himalajų bei Abisinijos veislės katės bei kitos Tolimųjų Rytų kačių veislės turi didesnį polinkį sirgti psichogeniniu dermatitu. Dėl savo jautraus charakterio Siamo ir Burmos katės patenka į psichogeniniui dermatitui imlių veislių sąrašą. (41). Taip pat yra pastebėtas namuose gyvenančių kačių bei kačių iš namų, kuriuose yra daugiau nei viena katė, polinkis į psichogeninį dermatitą. (29) Nagrinėjant veterinarinius kompulsinio kailio laižymo modelius, buvo padaryta išvada, kad patelės yra labiau linkusios psichogeninio dermatito atsiradimui nei patinai. (8,9,47) Nors tikslus tokio elgesio pasireiškimo mechanizmas patelėms nėra pilnai išaiškintas, tačiau lytis laikoma rizikos faktoriumi. (8,9) Dažniausias psichogeninio dermatito pasireiškimo laikas yra lytinės

brandos pradžia. (9) Dar vienas svarbus tyrimų metu pastebėtas dalykas yra tas, jog kastruotos katės turi didesnę polinkį sirgti psichogeniniu dermatitu, tuo tarpu kastruoti katinai labiau linkę išreikšti destruktivyvų elgesį, tai yra pradėti žymėti savo teritoriją, niokoti daiktus. (10)

1.4. Psichogeninės alopecijos susidarymui įtakos turintys veiksniai

Dažniausiai literatūroje minimi veiksniai, turintys įtaką psichogeninių alopecijų atsiradimui, priklauso vadinamam pasikeitimo fenomenai. Tai yra gyvenamosios vietos pasikeitimai, baldų perstumdyimas, įvairūs garsai remonto metu, staigus kompanijos pasikeitimas atsiradus vaikui šeimoje, kuomet namuose atsiranda naujų augintinių, galimybė išeiti į lauką, laikinas apgyvendinimas gyvūnų viešbutyje, netekus kompaniono ar pradėjus kovoti dėl hierarchijos su kitais namuose esančiais gyvūnais, vidaus ligos bei psichologiniai pasikeitimai. (30,33) Taip pat nerimas įvardijamas kaip svarbus veiksnys, darantys įtaką kačių elgesio problemų atsiradimui. Katės į nerimą reaguoja skirtingai – pradeda žymėti teritoriją šlapimu, garsiai vokalizuoja, keičia savo mitybos ir miego įpročius, pradeda draskyti daiktus ar pradeda dažnai save laižyti. (46) Padažnėjęs kailio laižymas laikomas prastos gyvūnų gerovės ženklu ypač toms rūšims, kurių svarbią dienos dalį sudaro kailio priežiūros procedūros. (40) Jungtinėse Amerikos Valstijose atliktais tyrimų duomenimis nustatyta, kad net 27 proc. kačių, atiduotų į prieglaudą, turėjo psichologinių bei elgesio problemų. (1)

1.5. Diagnozavimas

Viena opiausių problemų diagnozuojant savęs žalojimo ir perdėto kailio laižymo yra ta, jo sunku nuspręsti pirminę priežastį - ar tai psichologinė problema ar susirgimas. (3) Siekiant diagnozuoti bet kokią simetrišką alopeciją svarbu įvertinti dėl kokios priežasties slenka kailis – ar tai yra mechaninis kailio šalinimas jį pešant ir laižant, ar kailis slenka dėl kitų priežasčių. (5)

Tinkamam psichogeninės alopecijos diagnozavimui reikia surinkti gyvūno anamnezę, atlikti išsamią bendrą gyvūno apžiūrą, taip pat reikalinga dermatologinė, neurologinė apžiūra, laboratorinių tyrimų atlikimas įtariant ligą. (10,35) Anamnezės metu svarbu sužinoti informaciją apie bendrą gyvūno sveikatą, pakitimų trukmę, laiką kuomet jie atsirado ir sezonines kailio problemas, ar gyvūnas yra sirgęs kitomis ligomis. Įvertinti dabartinę kailio būklę - ar kailis yra nulūžęs (trumpas ir aštrus) ar pilnai pašalintas. Taip pat svarbu sužinoti kuo daugiau apie gyvūno mitybą ir aplinką, kurioje jis gyvena, anksčiau taikytą gydymą. Taip pat svarbu sužinoti ar ant odos buvo lašinti kokie nors preparatai bei ar gyvūnui buvo pasireiškęs niežulys. (5) Būtina atmesti visas diferencines diagnozes, kurios gali būti ectoparazitų sukeltas dermatitas, dermatofitozės, alerginiai odos susirgimai, maistinės alergijos. (29) Neradus pakitimų,

rekomenduojama atlikti alergenų nustatymo testą, kuomet gyvūnas šeriamas tik jam skirta dieta, norint įvertinti maistinės alergijos galimybę. (5)

Ektoparazitų būvimą galima atmesti atliekant skutmenų testą. Pažeistas odos plotas yra paskutamas steriliu skalpeliu iki kol pasirodo kapiliarinis kraujavimas. Gautos skutmenos dedamos ant objekcinio stiklelio, užlašinamas parafino aliejus ir paruoštas mėginys yra mikroskopuojamas. (29)

Mikologinis tyrimas atliekamas odos grybelinėms ligoms atmesti. Šis tyrimas dažniausiai atliekamas išpešus pažeistos vietos plaukus ir įspaudus juos į DTM terpę, kuri yra skirta kokybiniam dermatofitų nustatymui. Gautas mėginys yra inkubuojamas termostate 2-3 savaites. Indikatoriaus fenolo raudonojo spalviniai pasikeitimai leidžia atskirti patogeninius grybelius nuo saprofitų. Raudonai nusidažiusi terpė parodo, kad išaugusi kultūra yra patogeniniai grybeliai, kurie suskaidė terpėje esančius baltymus, dėl ko atsirado spalvinis pakitimas. Gautas mėginys vėliau yra mikroskopuojamas. (48)

Svarbu atmesti galimas maistinės alergijas, kurios sukėlė niežulį ir susidariusią alopeciją. Ypač tai aktualu, kai odos išplikimai yra atsiradę pasmakrėje, odoje aplink ausis, snukio bei kaklo srityje. Tokiu atveju yra skiriama eliminacinė dieta. Tai tokia dietos rūšis, kuomet bandoma išsiaiškinti gyvūną alergizuojančius komponentus duodant naujų baltymų ir angliavandenių rūšių. Šios dietos minimali trukmė yra 8 savaitės. (32)

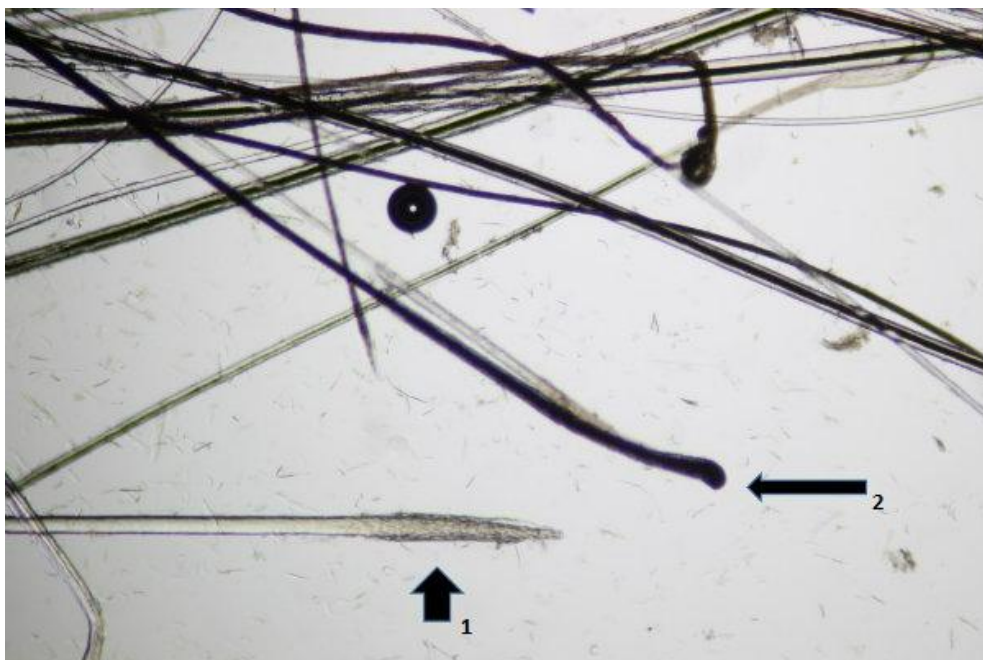
Eliminacinė dieta gali būti trijų rūšių. Pirmoji rūšis - tai pramoniniai, hipoalerginiai pašarai. Tiesa, skiriant tokią dietą svarbu, kad gyvūnas gautų baltymą, kurio prieš tai neragavo. Antroji rūšis – tai namuose ruoštas maistas, susidedantis iš vienos rūšies baltymo ir vienos rūšies angliavandenių. Trečioji rūšis – pramoniniai hidrolizuoti baltymai. Skiriant šią dietą svarbu, kad pacientai negautų vaistų, maisto papildų. Dažniausiai pagerėjimas prasideda po kelių savaičių. Tačiau psichogeninio dermatito atveju kailio laižymas ir pešimas išliks, nepaisant dietos. (17)

Esant galimybei, svarbu elgesio specialisto apžiūra. Tokios apžiūros metu surenkama išsami gyvūno gyvenimo anamnezė, įvertinamas temperamentas, sutelkiamas dėmesys į kompulsinį sutrikimą. (32)

Vienas pažangiausių diagnostikos metodų, naudojamų žmonių trichotilomanijos diagnostikai, yra dermoskopija. Tai neinvazyvi diagnostinė priemonė, leidžianti atlikti *in vivo* odos apžiūrą su padidiniu. Dermoskopija kitaip vadinama odos paviršiaus mikroskopija, epiliuminescencine mikroskopija ar episkopija. Dermoskopo veikimo principas yra toks pats

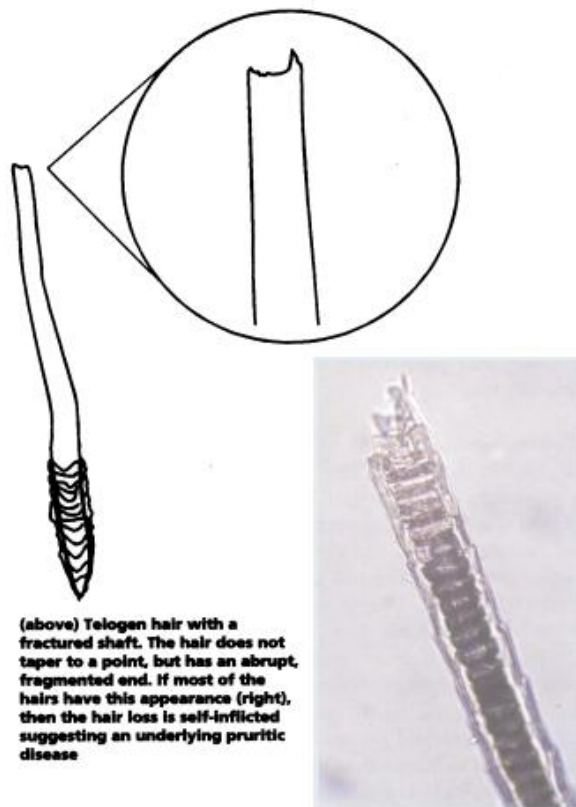
kaip padidinamojo stiklo, tačiau jis turi daugiau privalumų – geba daugiau kartų padidinti vaizdą ir didinimą galima reguliuoti, didinimas siekia retikulinės dermos sluoksnį, geba fiksuoti vaizdus. Tyrimą galima atlikti dvejais būdais – kontaktiniu ir nekontaktiniu. Kontaktiniu metodu prietaiso stiklelis liečiasi su tiriamu dariniu, o nekontaktiniu būdu – išsklaidyta šviesa apšviečia tiriamąjį objektą. (16)

Taip pat tinkamas metodas yra plaukų mikroskopija – trichograma. Šio tyrimo metu galima įvertinti plauko augimo stadiją bei anatomiją. Atliekant sveiko katino kailio trichogramą didžioji dalis rastų plaukų bus telogeno stadijos – neaktyvios plaukų augimo stadijos. Plaukai bus ieties formos, nelygaus paviršiaus, tiesūs ir nepigmentuoti (1pav. 1 rodyklė). Ypač didelis tokių plaukų aptikimas gali reikšti spontaniinę alopeciją. Anageno stadijos plaukai su apvaliu folikulu, pigmentuoti ir palinkę į vieną pusę (1pav. 2 rodyklė). Tačiau mikroskopuojant kačių, sergančių psichogeniniu dermatitu plaukai būna aplūžinėję, nelygūs. (18)

2 pav. Plaukų pavyzdžiai atliekant trichoskopiją. (39)

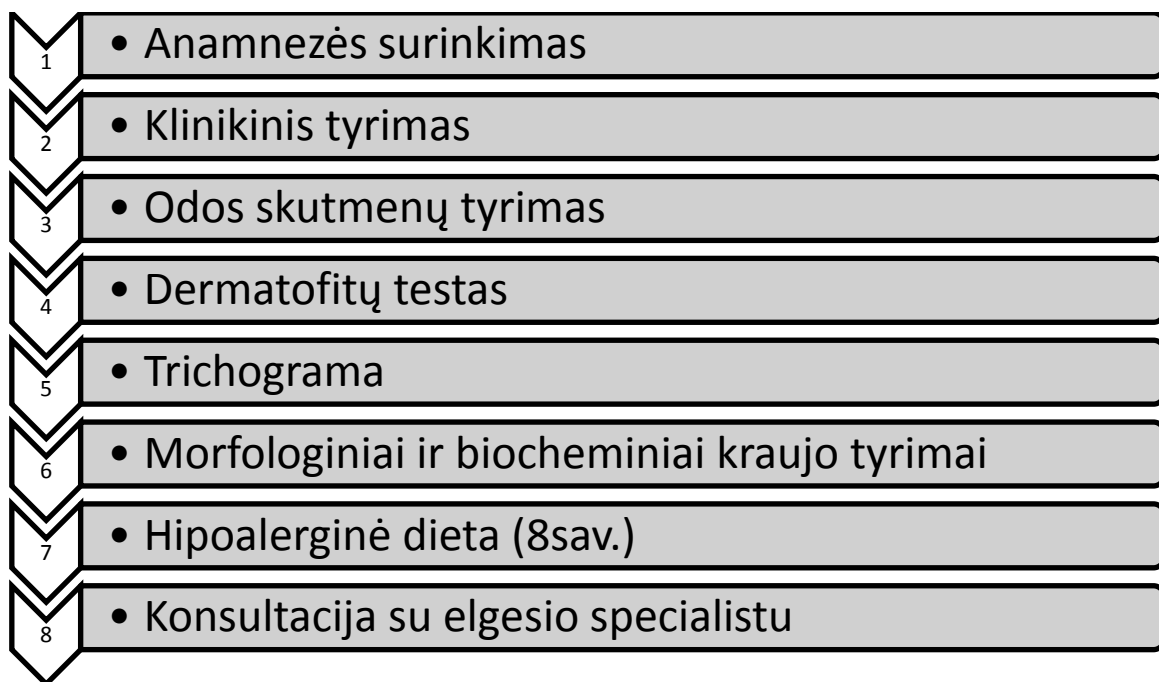
Įprastai telogeno stadijos plaukai sudaro apie 80-90 proc. viso mėginio, tačiau jei mėginyje visi plaukai yra telogeno stadijos, tai gali indikuoti sisteminės ligas, endokrinopatijas, jatrogeninį Kušingo sindromą dėl gliukokortikoidų ar megestrolio acetato naudojimo. (5)

3 pav. Telogeno stadijos plaukas su nulaužta viršūne. (5)

3 paveiksluke pavaizduotas telogeno stadijos plaukas su nulūžusia viršutine dalimi. Jei mėginyje didžioji dalis plaukų atrodo taip, tai gali indikuoti gyvūno sukelta alopeciją. (5)

Jei atlikus visus tyrimus, nerasta alopecijos priežastis, dažniausiai lieka tik dvi diferencinės diagnozės - idiopatinis niežulys bei kačių psichogeninis dermatitas. Šių ligų diferencijai galima pasitelkti odos biopsiją bei įvertinti leukoformulę. – idiopatinio niežulio metu dažniausiai matoma eozinofilija. (5)

4pav. Diagnostikos schema

1.6. Gydyimas

Siekiant išgydyti psichogeninį dermatitą, reikia kompleksinio gydymo. Pats svarbiausias dalykas – aplinkos modifikavimas ir pritaikymas katės poreikiams patenkinti. (10,17) Aplinka turi būti pritaikyta taip, kad būtų galimybė judėti bei lavinti mąstymą. Nuolatinis judėjimas, protinis darbas bei psichogeninį dermatitą stimuliuojančių veiksnių šalinimas sutelkia gyvūno dėmesį bei neleidžia užsiimti kompulsiniu elgesiu. (10,30) Rekomenduojama, kad katės nuolat galėtų maitintis, tačiau maistas nebūtų pateikiamas dubenėliuose. Viena iš alternatyvų – lėto valgymo dubenėliai, skatinantys rankiojimą. Geresniam aplinkos pažinimui rekomenduojama galimybė išeiti į lauką, jei gyvūnas gyvena nuosavame name, viena iš alternatyvų įstiklinti balkoną, kur gyvūnas galėtų stebėti aplinką pro langą. Jei namuose gyvena daugiau nei viena katė, būtina užtikrinti kiekvienos katės saugią zoną, kurioje ji galėtų valgyti, miegoti bei tuštintis, kad nekiltų konkurencijos dėl vietos. Namų aplinka turi būti įdomi, todėl siūlomas įvairių žaislų naudojimas. (21,22)

Dar vienas esminis gydymo metodas yra elgesio modifikavimas. Nuoseklus ir dažnas šeimnininko bendravimas su augintiniu, skatinimas už tinkamą elgesį bei nuobaudų vengimas turėtų sumažinti katės nerimą, kuris gali būti viena iš psichogeninio dermatito priežasčių. (26) Norint išvengti stresą sukeliančių situacijų, patariama gyvūną išmokyti naujo elgesio, kuris yra priešingybė būdingam stereotipiniui elgesiui. (4) Šeimnininkas turi išmanyti kokie veiksniai iššaukia augintinio nepageidaujamą elgesį, kad galėtų užkirsti kelią jų atsiradimui. (10,15) Labai svarbu skatinti tokį bendravimą, kuomet pati katė imasi iniciatyvos

bendrauti su savo šeiminkais. Toks bendravimas, nenaudojant jokios prievartos nesukelia katei streso ir užkerta kelią nepageidaujamo elgesio atsiradimui. (5)

Taip pat svarbu paminėti, jog būtina apriboti pažeistų vietų laižymą, todėl yra rekomenduojama apsauginė apykaklė ar rūbai. (30)

Prieš pradėdant gydymą psichotropiniais vaistais, rekomenduojama išbandyti 8 savaitių hipoalerginę dietą bei gydymą steroidiniais vaistais, nes buvo pastebėta, kad kai kurios psichogeniniu dermatitu sergančios katės pasiduoda tokiam gydymui. (32)

Populiarus gydymo metodas – papildų nuo streso skyrimas. Jų būna įvairių formų – tabletės, lašiukai, difuzoriai. Vienas populiariausių ir plačiai naudojamų difuzorių - Feliway. Tai feromonus skleidžiantis difuzorius, išskiriantis F3 frakcijos feromoną, kuris yra atsakingas už saugios aplinkos užtikrinimą. Raminančio poveikio feromonai mažina stresą, gyvūnas jaučia saugumo jausmą. (49) Taip pat populiarūs raminamieji papildai, kurių sudėtyje yra streso mažinimu pasižyminčių žolelių – valerijono, ramunėlių, *Piper Methysticum* ekstraktų. Plačiai klinikose naudojamas Vet Expert papildas Kalmvet savo sudėtyje turi ir triptofano – aminorūgšties, kur dalyvauja serotonino sintezėje. (29)

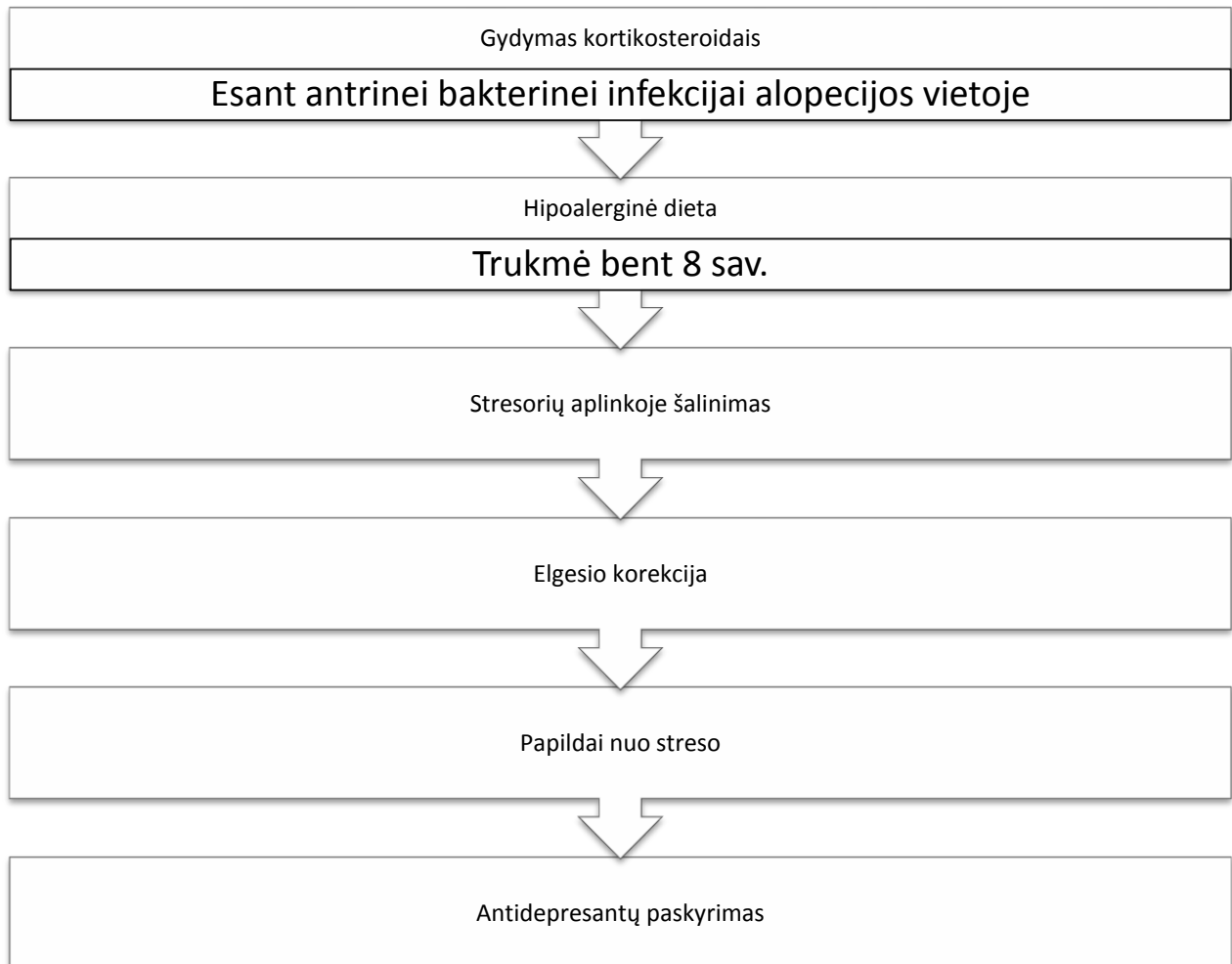
Kadangi kompulsinio elgesio patofiziologija nėra pilnai suprasta, vien tik elgesio modifikacijos neužtenka - dažnai prireikia gydymo vaistais. Manoma, kad nenormalus serotonino perdavimas yra viena pagrindinių priežasčių, kodėl atsiranda stereotipinis elgesys. (43) Yra įrodyta, kad klomipraminas, serotonino reabsorbcijos inhibitorius, yra efektyvus gydant psichogeninį dermatitą. (37,17,43) Kitoje literatūroje yra minimas fluoksetinas, selektyvus serotonino reabsorbcijos inhibitorius, kaip atitikmuo klomipraminui. (30) Papildomai pateikiami kitų gydymui naudoti galimų vaistų pavyzdžiai – amitriptilinas, fenobarbitalis, diazepamai bei buspironas. (28,33) Kompulsinio elgesio gydymas tęsiamas šešias savaites, kad būtų galima įvertinti klinikinių požymių pagerėjimą. Gydymas turi būti tęsiamas bent mėnesį po klinikinių požymių pradingimo, tačiau elgesio modifikavimas turi būti tęsiamas ilgiau. Tačiau nesant galimybei pašalinti aplinkoje esančio stresoriaus – antidepresantai naudojami visą gyvenimą. (14,46)

1 lentelė. *Psichogeninio dermatito gydymui naudojamų vaistų santrauka* (6,13,24,27,28,38):

Sedatyvinės medžiagos ir raminamieji: Fenotiazinai	
Acepromazinas	Nenaudojama psichogeninių dermatitų gydymui. Daugiau taikoma elgesio korekcijai.

Anksiolitikai: Benzodiazepinai		
Diazepamas (Valium)	1-2mg/kg, vartojama oraliai kas 12-24val.	Greitai absorbuojami, todėl pradeda greitai veikti, tačiau stipriausias veikimas pasireiškia po kelių dienų. Gali sukelti depresiją, agresiją. Naudojant ilgiau nei 7 dienas, vaistų vartojimą nutraukti pamažu.
Alprazolamas (Kalma, Xanax)	0,125-0,25mg/kg kas 12 valandų, vartojama oraliai.	
Tricikliniai antidepresantai		
Amitriptilinas (Elavil, Tryptanol)	0.5-1 mg/kg kas 12 valandų arba 2.4-5 mg/katei kas 12-24 valandų, vartojama oraliai.	Blokuoja serotonino reabsorbciją
Klomipraminas (Clomicalm)	1.25-2.5mg/kg kas 24 valandas, vartojama oraliai.	
Notriptilinas (Allegron)	0,5-2mg/kg kas 12-24 valandas, vartojama oraliai.	
Selektyvūs serotonino reabsorbcijos inhibitoriai		
Fluksetinas (Prozac, Lovan)	0,5-1mg/kg kas 24 valandas, vartojama oraliai. Minimaliai 8 savaites.	Selektyvūs serotonino reabsorbcijos inhibitoriai yra triciklinių antidepresantų derivatai, kuriems prireikia kelių savaičių farmakologiniam stabilumui įgyti, todėl minimalus kursas yra bent 6 savaitės.
Paroksetinas (Aropax, Oxetine, Paxil)	0,5mg/kg kas 12- 24 valandas, vartojama oraliai.	
Setralinas	0,5mg/kg kas 2- 24 valandas, vartojama oraliai.	
Serotonino antagonistai		
Buspironas (Buspar)	0,5-2mg/kg kas 8-24 valandas, vartojama oraliai bent 8 savaites.	
Progestinai		
Medrokriprogesterono acetatas (DepoRalovera®)	-	Progestinas buvo naudojamas įvairių elgesio sutrikimų gydymui. Pagrindinis veikimas – gliukokortikoidų receptorių surišimas, dėl to dingsta niežulys. Tačiau sukelia daug šalutinių efektų: hiperfagiją, nutukimą, hiperglikemiją, diabetą, piometrą, letargiją, pieno liaukų hiperplaziją.
Megoestrolacetatas (Ovarid)	2mg/kg kas 24 valandas oraliai, 7dienas.	
Opiatų receptorių blokuotojai		

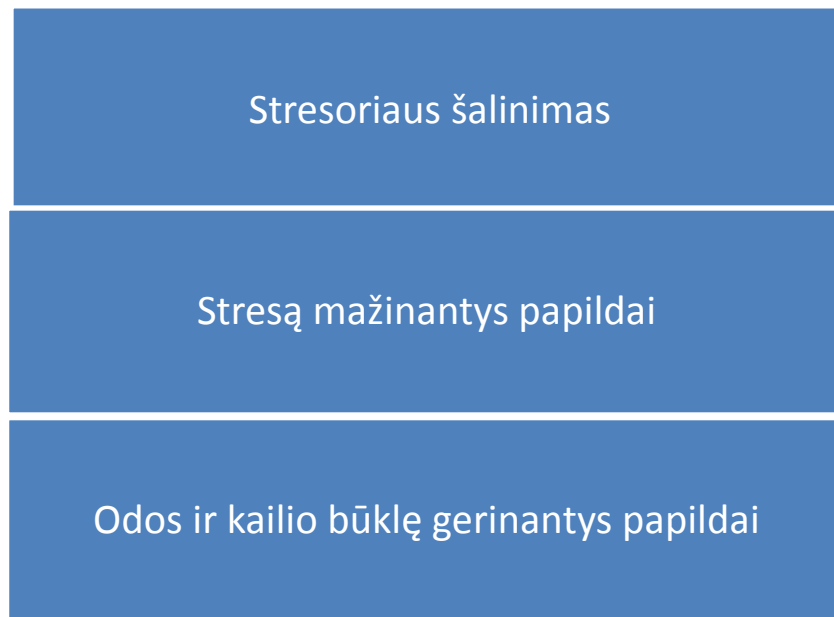
Naloksonas	1mg/kg po oda, vienkartinė dozė.		
Naltreksonas	2,2mg/kg kas 12-24 valandas, vartojama oraliai		
Dopamino antagonistai			
Haloperidolis	1mg/kg valandas, oraliai.	kas 24 vartojama	Ypač veiksminga, jei stereotipinis elgesys yra ilgiau nei vienerius metus.

5pav. Gydyto eiga.

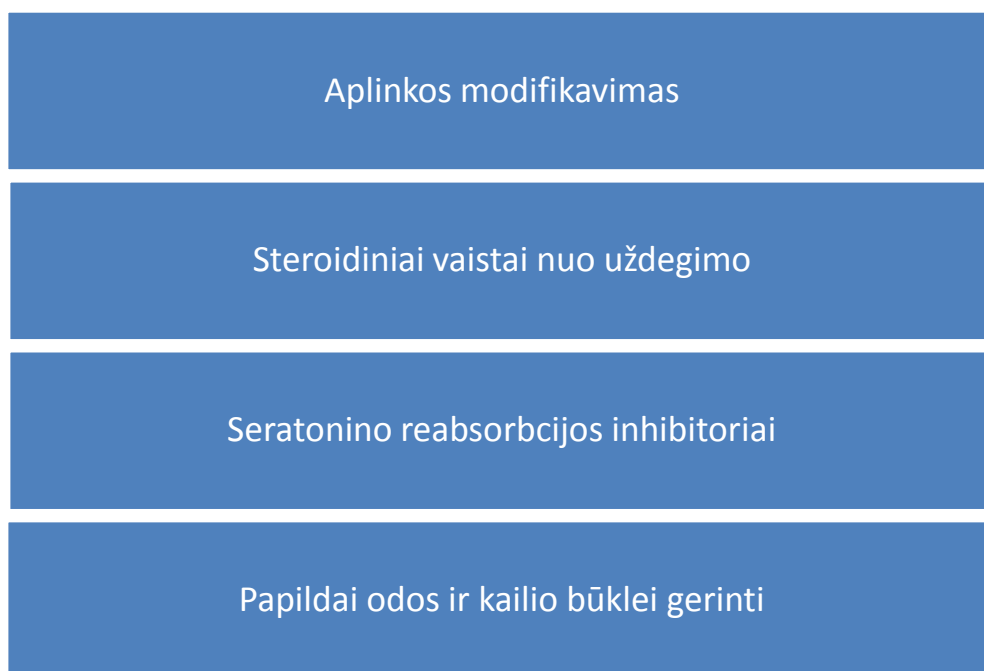
Taikomos gydymo schemas priklauso nuo klinikinių požymių sunkumo, pasireiškimo dažnio ir katės imlumo taikomam gydymui. Literatūroje rekomenduojamas taikyti gydymas, kuomet pasireiškia lengva kačių psichogeninio dermatito forma susideda iš aplinkos modifikavimo pašalinant stresorių . (10,17) Jei stresoriaus negalima pašalinti , pavyzdžiui tai atsiradęs naujas augintinis ar šeimos narys, tuomet gyvūnui duodami raminantys papildai. Tai gali būti triptofano pagrindo tabletės (Kalmvet po 1tabl. 1 kartą dienoje), F3 frakcijos feromonus skleidžiantys difuzoriai (Feliway). Raminantį poveikį turintys papildai yra skiriami mėnesiui, po to sekančios pakartotinės apžiūros metu įvertinamas gydymo veiksmingumas ir

apsprendžiamas tolimesnis gydymas. Dažniausiai raminantį poveikį turintys maisto papildai gyvūnui skiriami bent trims mėnesiams. Gydymo metu rekomenduojama skirti kailio ir odos būklę gerinančius maisto papildus – tai gali būti žuvies taukai ar specialūs papildai (dermaDUAL po 1 tabl. 1 kartą dienoje). (29,39)

6 pav. Lengvos psichogeninio dermatito formos gydymo schema

Esant pasikartojančiai kačių psichogeninio dermatito formai ar pirmajai gydymo schemai esant neveiksmingai, taikoma kita gydymo schema. Dažniausiai katinai, sergantys pasikartojančia forma, yra gydomi steroidiniais vaistais nuo uždegimo (Depo-medrone 0,1-0,2mg/kg vienkartinė injekcija, nebent požymiai nepranyksta po 3sav.). (32) Papildomai gyvūnui taikomas aplinkos modifikavimas – užtikrinama saugi vieta miegoti, ėsti bei tuštintis. Jei anksčiau duoti papildai stresui mažinti buvo neveiksmingi, paskiriamas serotonino reabsorbcijos inhibitorius klomipraminas (1.25-2.5mg/kg kas 24 valandas, vartojama oraliai.) Dažniausiai klomipraminas yra skiriamas visam gyvenimui. Iki kol atsistato odos ir kailio būklė, yra paskiriami papildai odos būklei gerinti (demaDUEL po 1tabl. 1xd. arba žuvų taukai). (30)

7 pav. Pasikartojančios kačių psichogeninio dermatito formos gydymas

2. TYRIMO METODAI IR MEDŽIAGA

Tyrimas susideda iš dviejų etapų. Pirmasis etapas atliktas renkant tyrimo duomenis X klinikoje Kaune bei Y klinikoje Vilniuje nuo 2017m. sausio iki 2019m. lapkričio. X ir Y klinikoje rinkti duomenys apie kačių psichogeninio dermatito sergamumo atvejus tiriamuoju laikotarpiu. Šiam tyrimui surinkti duomenys apie gyvūno lytį, amžių, veislę, lytinį aktyvumą, anamnezėje paminėtus galimus susirgimo veiksnius, dermatito pažeisto ploto lokalizaciją bei taikytą gydymą. Antrasis etapas susideda iš internetinės apklausos, kurios metu reikėjo atsakyti į klausimus apie gyvūno amžių, veislę, lytį, lytinį aktyvumą bei alopecijų paveiktų vietų lokalizaciją..

2.1. Tyrimo metodai

Gyvenimo ir ligos anamnezės surinkimas: renkama informacija apie gyvūno gyvenamąją vietą, pastaruoju metu atsiradusius pasikeitimus, prieš kiek laiko atsirado pakitimų odoje, ar kada nors taip buvo anksčiau. Ar šeimnininkai pastebėjo gyvūno elgesio pakitimų – gyvūnas pradėjo daugiau kasytis, praustis, mažiau miega. Ar buvo lašinta vaistų ant odos bei ar buvo taikytas kitoks gydymas. Kuo yra maitinamas gyvūnas, ar per pastarąjį laiką atsirado pasikeitimų racione.

Bendrasis klinikinis tyrimas: įvertinama gyvūno kondicija, apžiūrima burnos ertmė, paviršiniai limfiniai mazgai. Apžiūrimas kailis, įvertinamos alopecijos – paplitimas, lokalizacija. Apžiūrimas alopecijos vietos odos paviršius – ar nėra pažeidimų, uždegimo, ar kailis pilnai nulaižytas ar likę trumpi plaukeliai.

Odos skutmenų tyrimas: paaimamos pažeistos odos skutmenos įvertinti galimą užsikrėtimą. Mėginys paaimamas steriliu skalpeliu, braukiant per odos paviršių ties sveikos ir pažeistos odos riba. Oda švelniai skutama tol, kol pasirodo kapiliarinis kraujavimas. Mėginys dedamas ant švaraus objekcinio stiklelio, lašinamas parafino aliejus ir mikroskopuojama. Diferencijuoti nuo demodekozės, blusų sukkelto dermatito, trichodektozės.

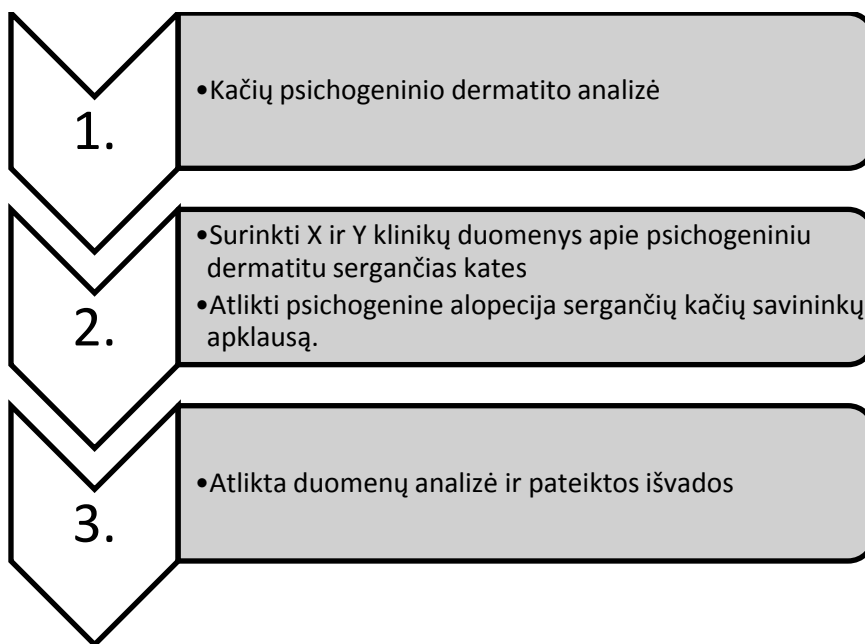
Mikologinis tyrimas: kailis pešamas pažeidimo vietoje ir merkiamas į DTS agarą. Mėginys kultivuojamas 2-3 savaites. Atsiradę spalviniai pakitimai leidžia interpretuoti apie išaugusį grybelį (terpės spalva keičiasi iš geltonos į raudoną). Daromi mėginio tepinėliai ir mikroskopuojama, ieškant dermatofitų. Diferencijuoti nuo dermatofitozės.

Trichograma: pašami pašestos vietos plaukai ir mikroskopuojant vertinama plauko augimo stadija bei plauko būklė. didelis kiekis telogeno stadijos plaukų su nulūžusia viršutine plauko dalimi gali indikuoti gyvūno sukeltą alopecija.

Hipoalerginė dieta: gyvūnas maitinamas namuose ruoštu ar pramoniniu specifinio baltymo turinčiu pašaru. Maistinė alergija yra eliminuojama tada, kai gyvūnui nepagerėja po 2 mėnesių eliminacinės dietos. Diferencijuoti nuo maistinės alergijos.

2.2. Statistinė analizė

Tyrimo duomenys suvesti į Microsoft Excel (2007) skaičiuoklės programą. Pacientai grupuojami pagal lytį, veislę, amžių, lytinį aktyvumą, galimus susirgimui įtakos turėjusius veiksnius bei alopecijų lokalizaciją, taikytą gydymą. Paskaičiuoti duomenų vidurkiai, procentinės išraiškos, patikimumo koeficientas (p). Duomenys yra statistiškai nepatikimi, kuomet $p < 0,05$. Darbas maketuotas Microsoft Word (2007) programa, grafikai sudaryt per Microsoft Excel (2007) programą.

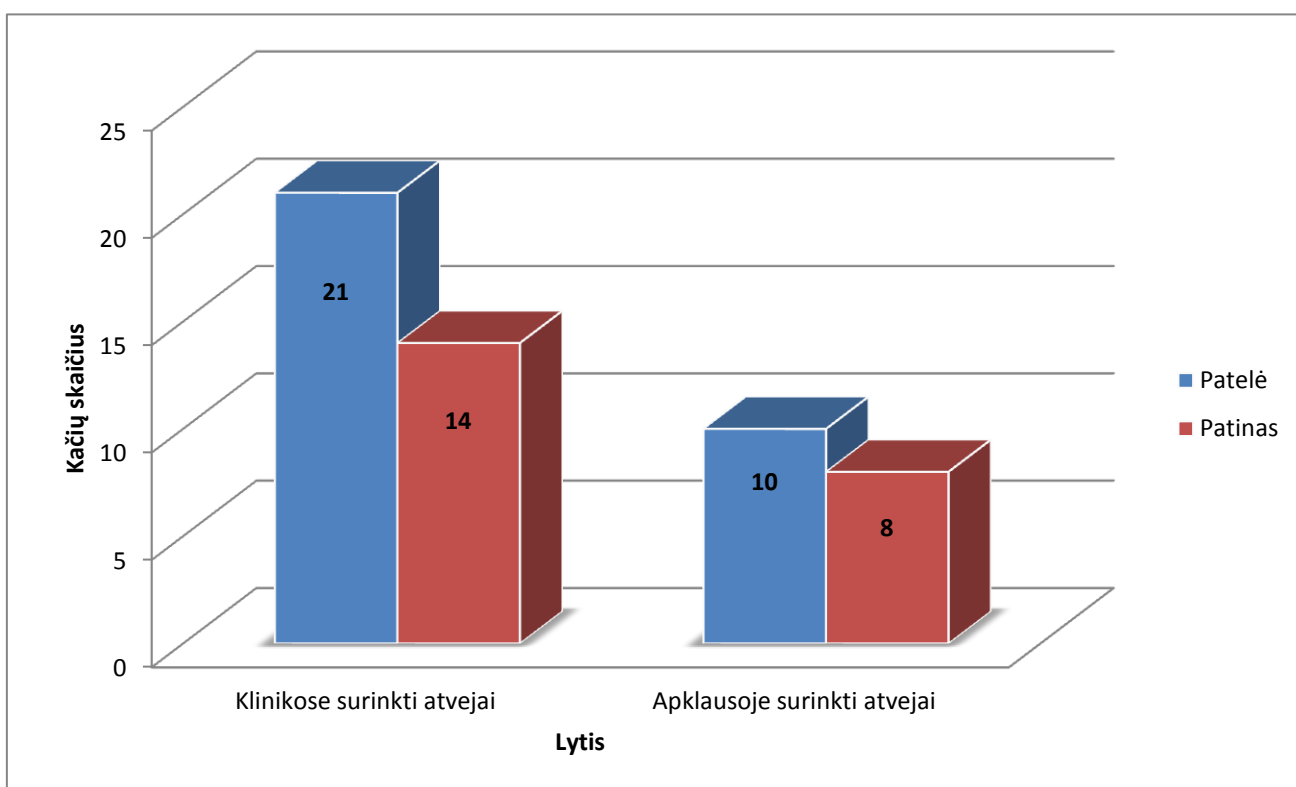

8 pav. Magistrinio darbo tyrimo schema

3. TYRIMO REZULTATAI

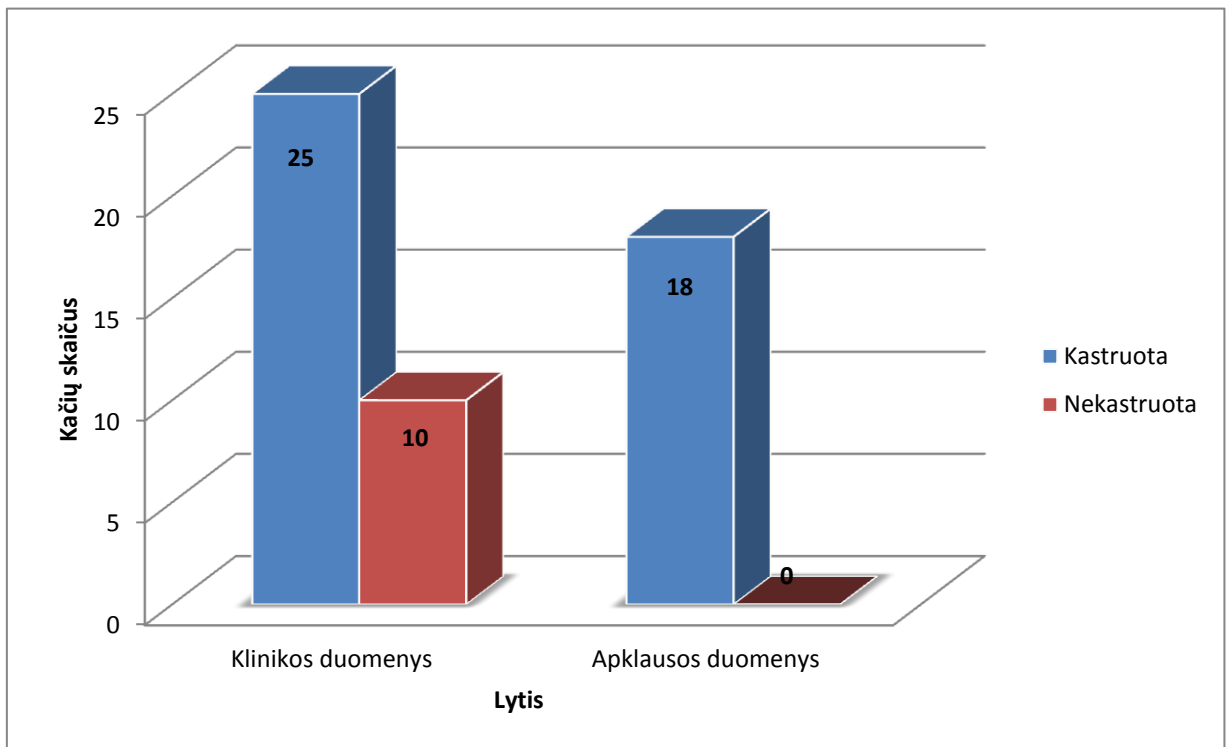
X klinikoje Kaune bei Y klinikoje Vilniuje tiriamuoju laikotarpiu nuo 2017 m. sausio iki 2019 lapkričio viso apsilankė 30655 pacientai. Iš visų pacientų 2731 kreipėsi dėl odos problemų, iš kurių buvo nustatyti 35 kačių psichogeninio dermatito atvejai. 60 proc. pacientų sudarė patelės, tuo tarpu patinai sudarė 40 proc. psichogeninio dermatito atvejų. (7 pav.)

Internetinėje apklausoje dalyvavo kačių, kurioms buvo diagnozuotas psichogeninis dermatitas, savininkai (n=18). Tarp apklausoje dalyvavusių gyvūnų savininkų 55,5 proc. buvo laikomos patelės ir 44,5 proc. augintiniai buvo patinai.

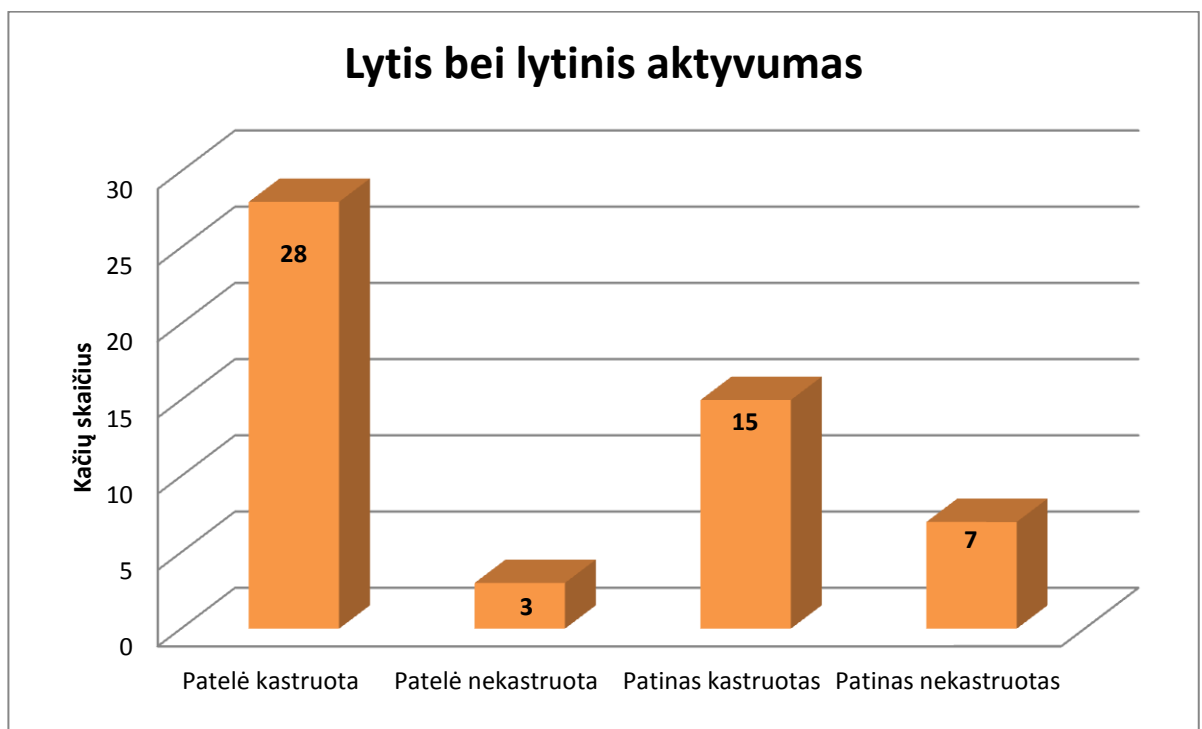
9 pav. Tirtų gyvūnų pasiskirstymas pagal lytį.

Atsižvelgiant į kačių lytinį aktyvumą, didžioji dalis gyvūnų buvo kastruoti. Remiantis klinikose surinktais duomenimis, 71 proc. kačių buvo kastruotos. Apklausoje surinktais duomenimis, visos 100 proc. kačių buvo kastruotos.

10 pav. Kačių lytinio aktyvumo pasiskirstymas

Analizuojant kačių lyties ir lytinio aktyvumo pasiskirstymą tarp tiriamųjų kačių (n=53), galima pastebėti, kad didžiąją dalį pacientų sudarė kastruotos patelės (52,8 proc.), kastruoti patinai sudarė 28,3 proc., nekastruoti patinai 13,2 proc. ir mažiausią dalį pacientų sudarė nekastruotos katės (5,7 proc.)

11 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lytį ir lytinį aktyvumą.

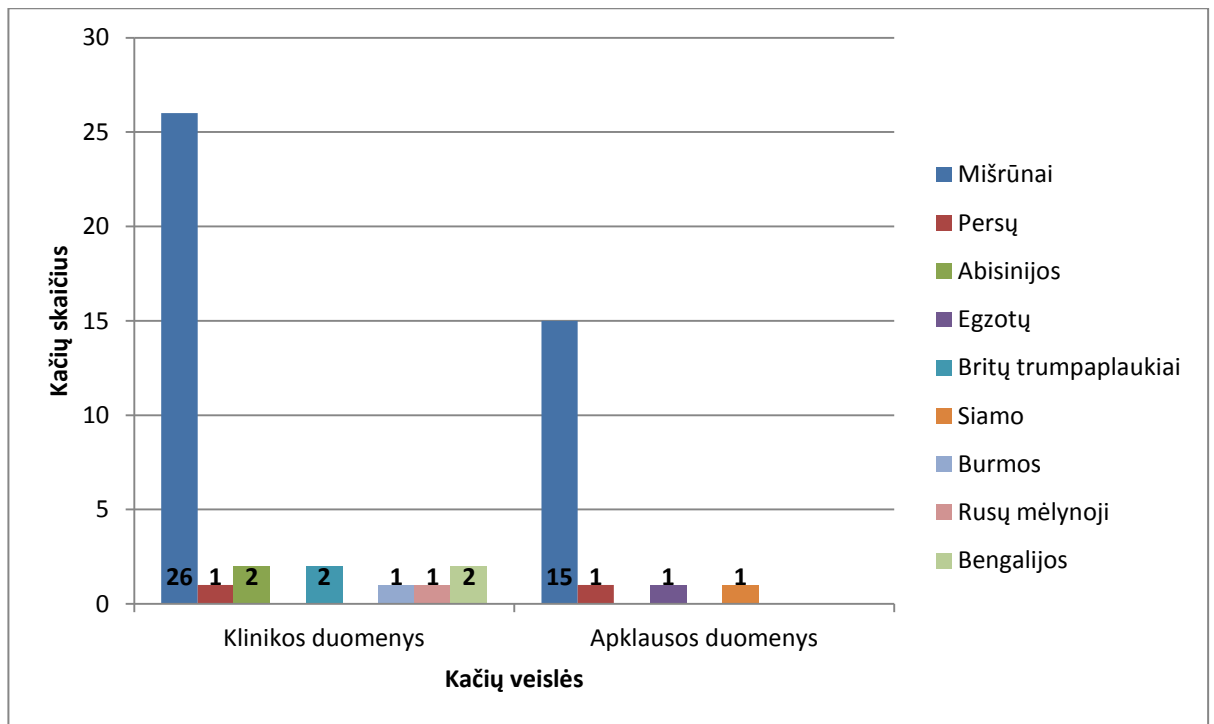
Kadangi buvo nustatytas ypač didelis kastruotų patelių skaičius, o lytinis aktyvumas, šiuo atveju kastracija, yra įvardijama kaip viena iš predispozicijų psichogeninio dermatito atsiradimui, nuspręsta išanalizuoti visas kastruotas pateles ir išnagrinėti šią grupę sudarančių patelių amžių, veislę bei alopecijų vietas.

Atsižvelgiant į veislę, didžioji dalis kastruotų kačių buvo mišrūnės, kita dalis (po n=1) buvo veislinės katės, iš kurių Siamo, Burmos ir Abisinijos katės literatūros teigimu turi polinkį psichogeninės alopecijos atsiradimui. Iš visų apklausoje dalyvavusių kačių (n=18) 15 iš jų buvo mišrūnai. Po vieną tiriamąjį buvo Egzotų, Persų ir Siamo veislės katės.

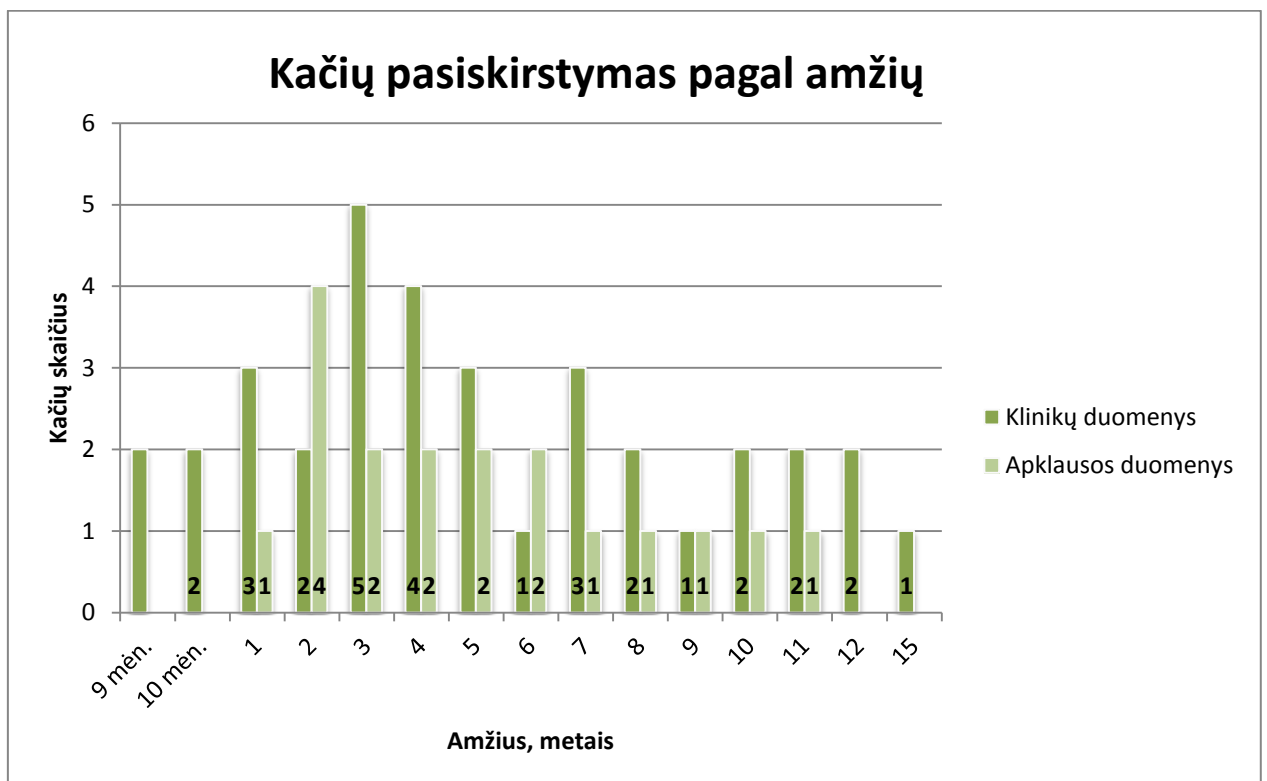
2 lent. *Kastruotų patelių kačių veislių paplitimas*

Veislė	Mišrūnas	Bengalijos	Rusų mėlynoji	Burma	Abisinijos	Siamo	Persų	Egzotų
Klinikos duomenys	13	1	1	1	1	1	0	0
Apklauso duomenys	15	0	0	0	0	1	1	1

Nagrinėjant kačių veislių pasiskirstymą tarp psichogeniniu dermatitu sergančių kačių, didžiąją dalį pacientų (77,3 proc.) sudaro mišrūnės katės. Antrąją vietą užima Britų trumpaplaukės, Persų, Abisinijos bei Bengalijos katės, kurių paplitimas tesiekė po 3,7 proc. Pavienių veislių atvejai sudarė po 1,9 proc. visų tiriamųjų.

12 pav. Kačių pasiskirstymas pagal veislę

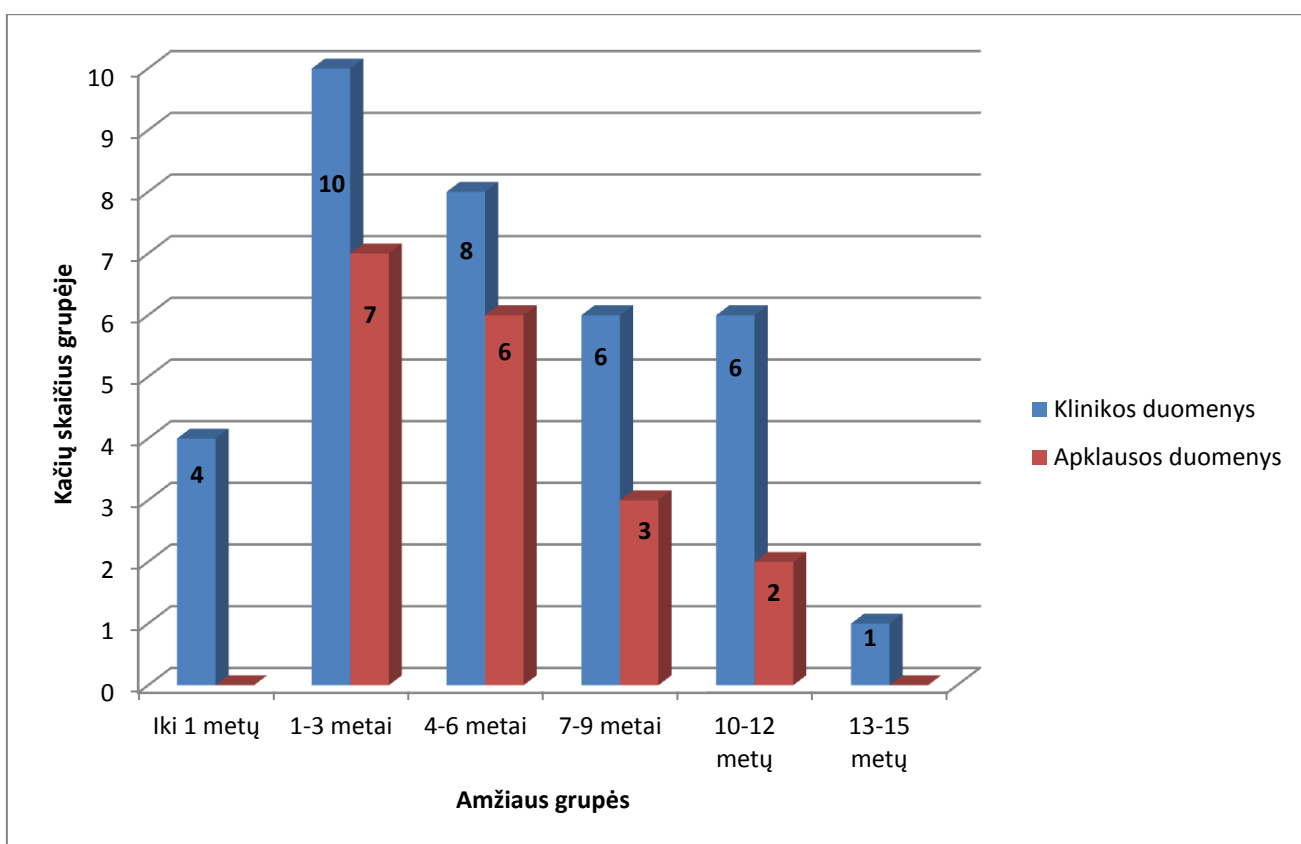

13 pav. Kastruotų kačių pasiskirstymas pagal amžių

Sugrupavus kates pagal amžių, matome, kad psichogeninis kačių dermatitas dažniausiai pasireiškė 3 metų katėms (13 proc. atvejų). Jauniausias sergantis individas buvo 9 mėnesių amžiaus, o vyriausias – 15 metų. Sergančiųjų imties plotis buvo 14,1 metai.

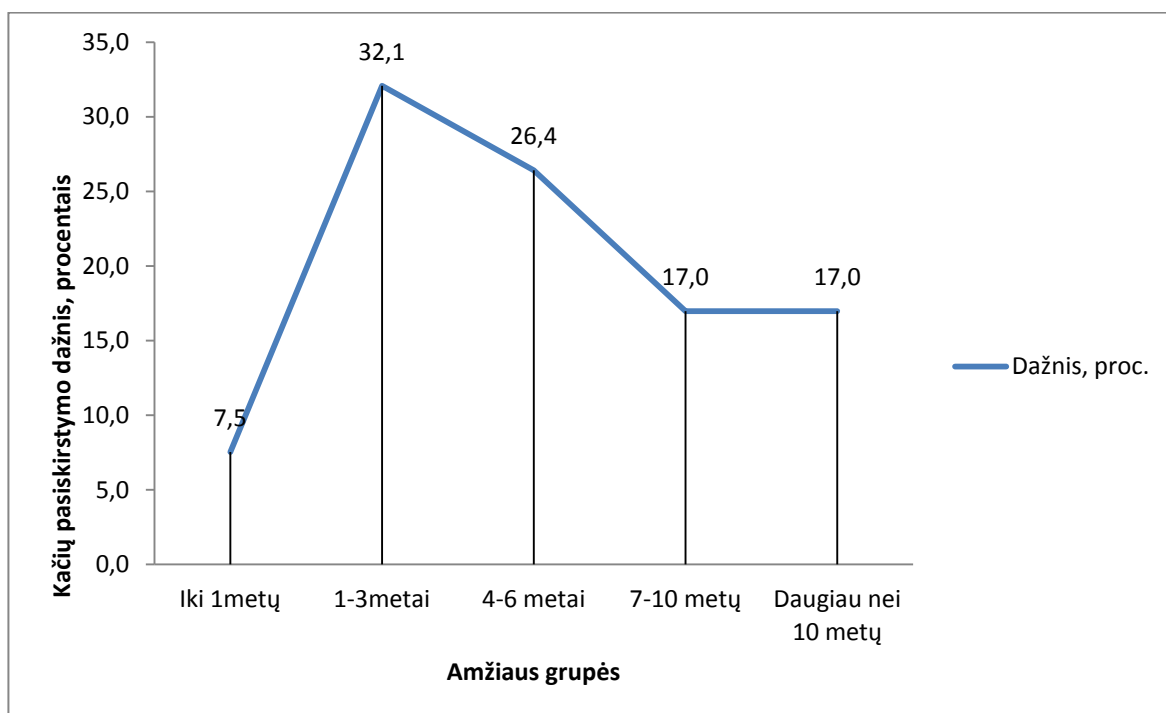
Analizuojant kačių pasiskirstymą pagal amžių, galima pastebėti, jog didžiausią grupę sudarė 1-3 metų amžiaus katės (n=10), dvi grupės – 4-6 metų bei 7-10 metų katės, kurių kiekvieną grupę sudarė po 8 kates. Mažiausią grupę iki 1 metų kates sudarė 4 pacientai, daugiau nei 10 metų kačių grupę – 5 katės. Apskaičiavus minimalias bei maksimalias reikšmes, nustatyta, kad jauniausias pacientas buvo 9 mėnesių amžiaus, o vyriausias – 15 metų. Dažniausiai psichogeniniu dermatitu sirgo 3 metų katės, o vidutinis kačių amžius buvo 5,2 metai.

Apklausoje dalyvavusios katės buvo sugrupuotos į amžiaus grupes. Didžiausią amžiaus grupę sudarė katės tarp 1 ir 3 metų (n=7), antroje amžiaus grupėje buvo katės, kurių amžius tarp 4 ir 6 metų (n=6). Apskaičiavus minimalias bei maksimalias reikšmes, nustatyta, kad jauniausias pacientas buvo 1 metų amžiaus, o vyriausias – 11 metų. Dažniausiai psichogeniniu dermatitu sirgo 3 metų katės, o vidutinis kačių amžius buvo 5,2 metai.

14 pav. Kačių pasiskirstymas pagal amžių

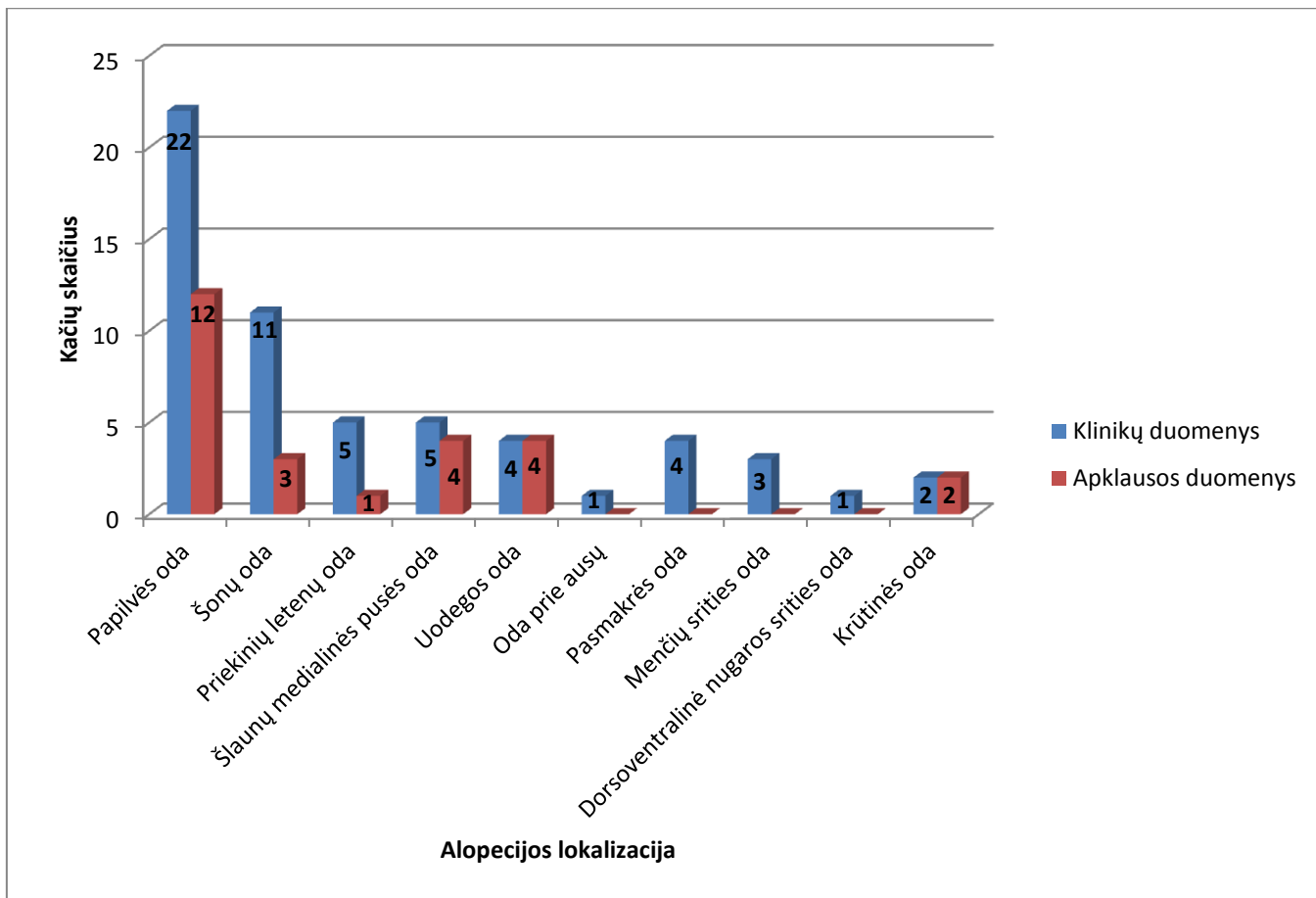
Apskaičiuotas ir išnagrinėtas kačių įvairių amžiaus grupių sergamumo dažnis. Didžiausias dažnis yra 1-3 metų amžiaus grupės, kuris sudaro 28,6proc. visų atvejų. Mažiausias yra kačių grupės iki 1 metų laiko dažnis – tik 12proc. visų atvejų.

14 pav. Kačių įvairių amžiaus grupių sergamumo dažnis

Išanalizavus psichogeninio dermatito paveiktas kūno vietas, pagal klinikų duomenis viso nustatytos 58 pažeidimų lokalizacijos 35 gyvūnų odoje. Iš pateiktų rezultatų matoma, kad dažniausiai alopecijos buvo atsiradusios ant papilvės odos (viso sudarė 38 proc. visų pažeistų vietų). Pavieniai pažeidimai buvo atsiradę ant dorsoventralinės nugaros srities odos bei odoje prie ausų. Letenų oda buvo pažeista 10 kačių (po 9 proc. tiek priekinės, tiek galinių kojų vidinė šlaunų pusė). Taip pat po lygiai pažeidimo atvejų rasta uodegos ir pasmakrės odoje. (po 7 proc.).

Išanalizavus psichogeninio dermatito paveiktas kūno vietas apklausos metu surinktų gyvūnų, viso nustatytos 26 pažeidimų lokalizacijos 18 gyvūnų. Iš pateiktų rezultatų matoma, kad dažniausiai alopecija buvo atsiradusi ant papilvės odos (viso sudarė 46 proc. visų pažeistų vietų). Pavieniai pažeidimai buvo atsiradę ant priekinių letenų odos. Šlaunų vidinių pusių ir uodegos oda buvo pažeista po 4 kartus (po 15 proc. tiek uodega, tiek galinių kojų vidinės šlaunų pusės). Taip pat po lygiai pažeidimų atvejų rasta uodegos ir pasmakrės odoje. (po 7 proc.). Šonų oda buvo pažeista 12 proc. atvejų, tuo tarpu krūtinės oda - 8 proc. atvejų.

16 pav. Alopecijų pasiskirstymas pagal lokalizaciją

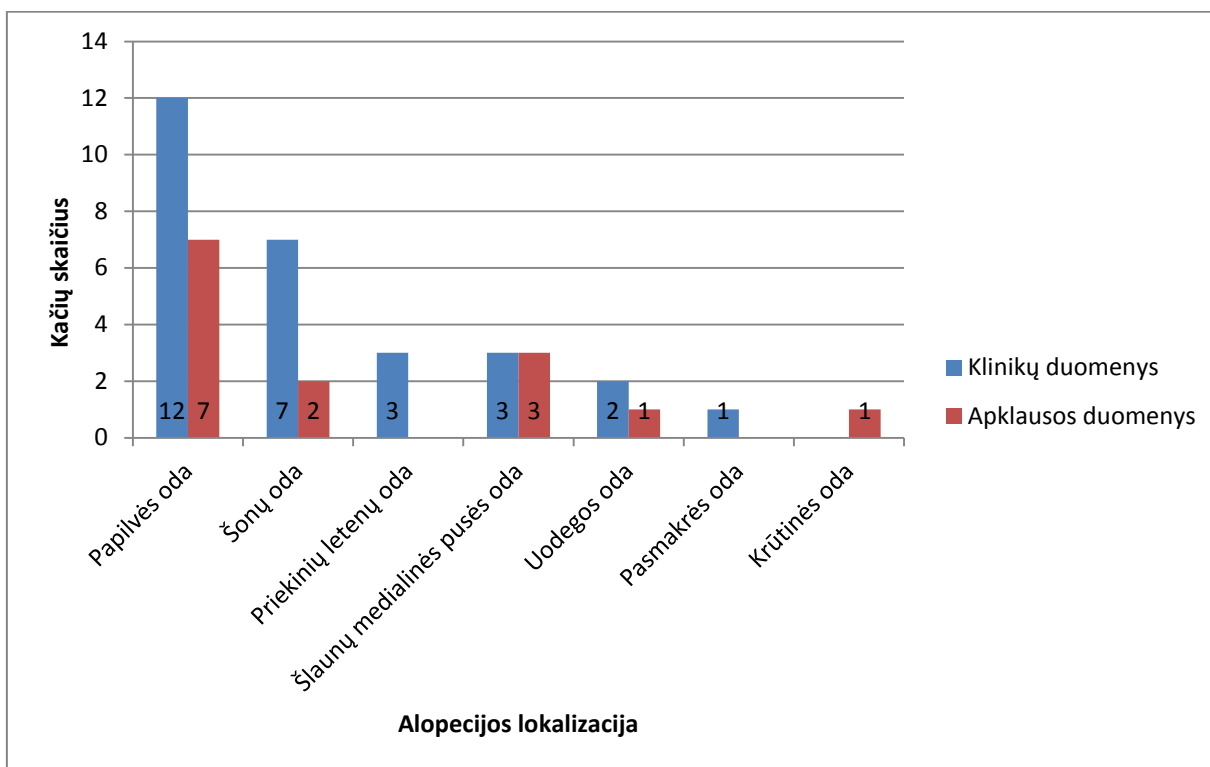
Dažniausiai pasitaikiusi psichogeninio dermatito paveikta vieta – papilvės oda (40 proc. visų pažeidimų). Taip pat alopecijos dažnai pasitaikė šonų odoje (pasireiškimo dažnis 16 proc. tarp visų atvejų), šlaunų medialinės pusės odoje (pasireiškimo dažnis 11 proc. tarp visų atvejų).

Alopecijos lokalizacijų paplitimas lygintas tarp visų klinikose surinktų kačių (n=35) duomenų ir jiems pasitaikiusių paveiktų odos plotų (n=58). Atitinkamai išnagrinėta tikslinė grupė – kastruotos patelės ir įvertinta joms pasireiškiančių alopecijų lokalizacija (n=28). Pateiktas palyginimas kaip dažnai tam tikra kūno vieta buvo paveikta bendroje kačių grupėje ir atskirai tarp kastruotų kačių.

Iš bendrai pasireiškiančių alopecijų papilvės odoje (n=22), kastruotų kačių grupei priklausė 55 proc. atvejų (n=12). Lyginant papilvės odoje susidariusias alopecijas pas kastruotas kates su visais alopecijų atvejais pas kastruotas kates, papilvės alopecijų atvejai sudarė 43 proc. visų atvejų. Nagrinėjant alopecijų šonų odoje pasireiškimą, pastebėta, kad jos sudarė 19 proc. visų alopecijų atvejų bei 25 proc. visų kastruotoms katėms pasitaikiusių atvejų. Priekinių letenų odos bei vidinės šlaunų pusės odos alopecijos sudarė po 9 proc. visų alopecijų atvejų bendroje grupėje

bei po 11 proc. visų alopecijų kastruotų patelių grupėje. Uodegos bei pasmakrės alopecijos bendroje grupėje sudarė po 7 proc. visų atvejų ir 7 proc. bei 3,5 proc. visų alopecijų kastruotų patelių grupėje.

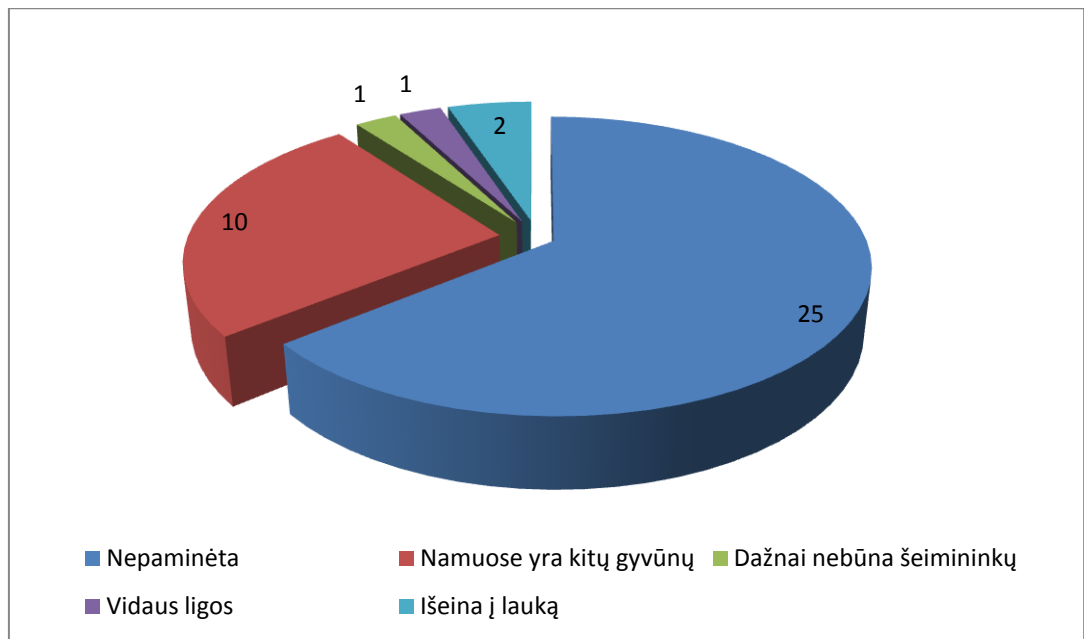
Papildomai į palyginimą įtrauktos kastruotos katės iš apklausos duomenų. Tarp 10 grupės patelių buvo rastos 14 alopecijų lokalizacijų. Didžioji dalis (n=7) buvo papilvės odoje, vidinės šlaunų pusės odoje (n=3).

17 pav. Alopecijų pasiskirstymas kastruotų patelių grupėje.

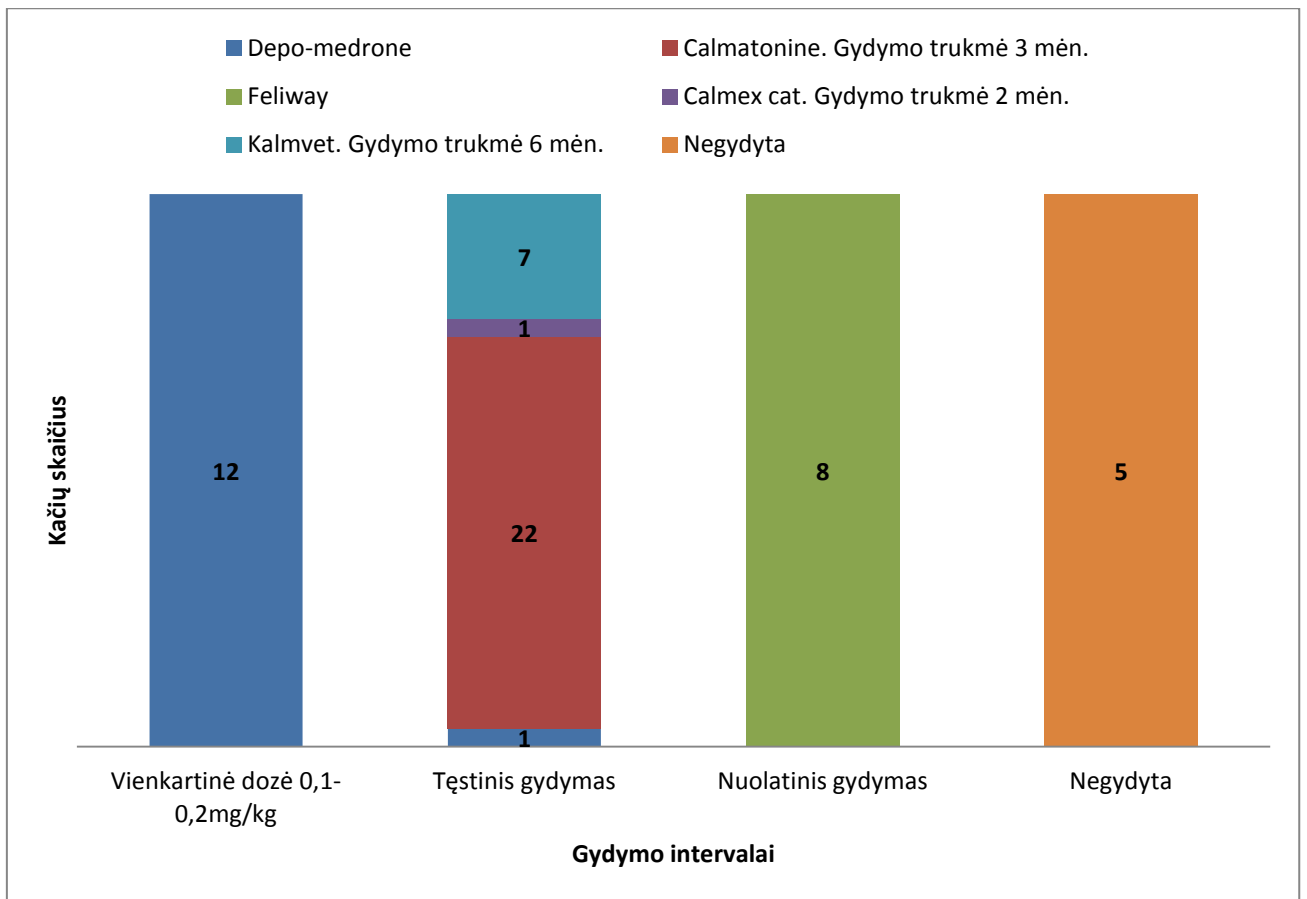
Palyginus dviejų skirtingų grupių kastruotas kates, matome, kad dažniausiai psichogeninio dermatito paveikta vieta yra papilvės oda (45 proc. visų atvejų), antroje vietoje pagal pažeidimų lokalizaciją, pakitima buvo aptinkamai šonų odoje (22 proc.), trečioje vidinėse šlaunų pusėse (15 proc.)

Nagrinęjant anamnezės, bandyta išskirti veiksnius, galėjusius sukelti psichogeninį dermatitą. Iš literatūroje paminėtų faktų anamnezėse pateikti veiksniai: kiti gyvūnai esantys namų aplinkoje (29 proc.), kurie yra kitos katės arba šunys. Retai paminėtos gretutinės ligos, šiuo atveju cukrinis diabetas (3 proc. visų atvejų) bei dažnas šeiminių nebuvimas namuose (3 proc. visų atvejų). 6 procentai atvejų paminėjo, jog katė laisvai išeina į lauką arba turi galimybę išeiti į neįstiklintą balkoną. Didžiojoje dalyje anamnezė, net 64 proc. atvejų, nebuvo užsiminta apie galimus aplinkos veiksnius, turėjusius įtakos kačių psichogeninės alopecijos atsiradimui.

18 pav. Galimi veiksniai, turintys įtaką psichogeninio dermatito atsiradimui.

Svarbus tirtas aspektas – taikytas gydymas. Gydymo schemas labai individualios, skiriamos priklausomai nuo gyvūno būklės, apžiūros metu rastų pakitimų odoje. Didžioji dalis psichogeniniu dermatitu sirgusių kačių negavo raminamųjų vaistų – 43 procentai sirgusiųjų duoti steroidiniai priešuždegiminiai vaistai metilprednizolono acetatas (Depo Medrone) dermatitui slopinti. Skirtos dozės buvo po 1-2mg/kg priklausomai nuo klinikinių požymių stiprumo. Beveik visoms katėms (12 iš 13) gavo vienkartinę steroidinių priešuždegiminių vaistų dozę, 1 individas gavo pakartotinę injekciją po 3 savaitių. Kita dalis kačių (22 iš 35) gavo raminamąjį poveikį turinčių preparatų – Calmatonine (3proc. visų kačių) po 0,5tabl. vieną kartą dienoje 30 dienų, kurio sudėtyje yra triptofano, Valereno rūgšties, veikiančios raminančiai. Katėms buvo taikytas 3 mėnesių kursas, kartu šalinant aplinkos stresorių. Pagerėjimas buvo matomas visoms katėms, apart vienos. Jai paskirti Calmex cat (sugirdyti po 1ml-4,5kg/1xd.). Calmex cat (3 proc. visų kačių) po 1ml-4,5kg/1xd. kūno svorio 30 dienų, sudėtyje turinčio triptofano ir B grupės vitaminų. Katei pastebėtas pagerėjimas ir klinikinių požymių dingimas praėjus 2 mėnesių kursą. Kalmvet (20 proc. visų kačių) po 1 tabl. 1 kartą dienoj, yra triptofano (aminorūgštis, dalyvaujanti serotonino sintezėje), valerijono ir ramunėlių. Paskirtas gydymas truko pusę metų, iki kol buvo pašalintas aplinkoje esantis stresorius. 27 proc. kačių paskirta feromonų pagrindu veikiančios raminamieji Feliway 30 dienų. Difuzorių buvo rekomenduota naudoti nuolat. Feliway difuzorius išskiria F3 frakcijos feromonus, kurie veikia raminančiai. 14 proc. pacientų nebuvo paskirtas joks gydymas.

19 pav. Taikytas gydymas

4. REZULTATŲ APITARIMAS

X klinikoje Kaune bei Y klinikoje Vilniuje tiriamuoju laikotarpiu nuo 2017 m. sausio iki 2019 lapkričio viso apsilankė 30655 pacientai. Iš visų pacientų 2731 kreipėsi dėl odos problemų, iš kurių buvo nustatyti 35 kačių psichogeninio dermatito atvejai. Psichogeninio kačių dermatito susirgimų dažnis tarp visų pacientų yra 0,11 proc., o tarp dermatologinių pacientų – 1,3proc. 60 proc. pacientų sudarė patelės, tuo tarpu patinai sudarė 40 proc. psichogeninio dermatito atvejų.

Internetinėje apklausoje dalyvavo kačių, kurioms buvo diagnozuotas psichogeninis dermatitas, savininkai (n=18). Tarp apklausoje dalyvavusių gyvūnų savininkų 55,5 proc. buvo laikomos patelės ir 44,5 proc. augintiniai buvo patinai.

Analizuojant surinktus duomenis, pastebėta literatūroje minima tendencija, kad patelės yra imlesnės psichogeninio dermatito atsiradimui už patinus, tačiau apskaičiuota lyties ir veislės predispozicija yra statistiškai nepatikima ($p>0,01$). Tiriant lytinio aktyvumo ir lyties įtaką psichogeninio dermatito atsiradimui pasitvirtino literatūroje minima informacija apie kastruotų patelių polinkį šiam susirgimui. Kaip ir literatūroje minima, tyrimo metu gauti rezultatai parodo, kad kastruotos patelės yra labiau linkusios į psichogeninio dermatito atsiradimą nei kastruoti katinai. (7) Gautas statistinis patikimumas buvo patikimas ($p<0,05$)

Nors literatūroje yra minima Burmos, Abisinijos, Siamo ir Himalajų kačių genetinė predispozicija psichogeniniam dermatitui (27), tačiau tyrimo metu buvo tik trys šių veislių atstovės iš tirtų 53 atvejų, gauti duomenys yra nepatikimi ($p>0,01$). Taip pat svarbu paminėti, kad dauguma tirtų kačių buvo mišrūnės, todėl nieko nežinoma apie jų kilmę ir genetinius ryšius su psichogeniniam dermatitui imliomis veislėmis, todėl tokių duomenų vertinimas yra netikslingas.

Analizuojant atvejuose minimų kačių amžių, didžiąją dalį (29 proc.) sudarė jaunos katės, nuo 1 iki 3 metų amžiaus, atitinkamai kitas, daugumą sudarančias grupes sudarė 4-6 bei 7-10 metų amžiaus katės (po 23 proc.) Amžiaus ir lyties predispozicijos nėra ($p>0,01$).

Vertinant pažeidimų vietas literatūroje minima, kad pacientas dažniausiai į kliniką atvyksta su odos alopecija medialinėje šlaunų pusėje, ant pilvo odos, uodegos odos, ant odos dorsolumbarinėje nugaros dalyje. (21,26) Išanalizavus psichogeninio dermatito paveiktas kūno vietas, viso nustatytos 58 pažeidimų lokalizacijos 35 gyvūnuose. Iš pateiktų rezultatų matoma, kad dažniausiai alopecija buvo atsiradusi ant papilvės odos (viso sudarė 38 proc. visų pažeistų vietų). Taip pat nustatyti keli tipiniai atvejai, kuomet išsilaižoma oda medialinė šlaunų pusė, papilvė, uodegos oda, dorsolumbarinės nugaros dalies oda. Atliekant tyrimą nustatytos kelios netipinės vietos – oda aplink ausis, pasmakrės oda, krūtinės oda, priekinių letenų oda.

Apklausoje dalyvavusios katės (n=18) dauguma buvo mišrūnės, didžioji dalis jų buvo patelės (n=10). Išanalizavus psichogeninio dermatito paveiktas kūno vietas, viso nustatytos 26 pažeidimų lokalizacijos 18 gyvūnų. Iš pateiktų rezultatų matoma, kad dažniausiai alopecijos buvo atsiradusios ant papildvės odos (viso sudarė 46 proc. visų pažeistų vietų). Pavieniai pažeidimai buvo atsiradę ant priekinių letenų odos. Šlaunų vidinių pusių ir uodegos oda buvo pažeista po 4 kartus (po 15 proc. tiek uodegos oda, tiek galinių kojų vidinė šlaunų pusės oda). Taip pat po lygiai pažeidimų atvejų rasta uodegos ir pasmakrės odoje (po 7 proc.). Šonų oda buvo pažeista 12 proc. sergančių gyvūnų, tuo tarpu krūtinės oda pažeista - 8 proc. atvejų.

Dažniausiai pasitaikiusi psichogeninio dermatito paveikta vieta – papildvės oda (40 proc. visų pažeidimų). Taip pat alopecijos dažnai pasitaikė šonų odoje (pasireiškimo dažnis 16 proc. tarp visų atvejų), šlaunų medialinės pusės odoje (pasireiškimo dažnis 11 proc. tarp visų atvejų).

Palyginus dviejų skirtingų grupių kastruotas kates, matome, kad dažniausiai psichogeninio dermatito paveikta vieta yra papildvės oda (45 proc. visų atvejų), šonų oda (22 proc.), vidinės šlaunų pusės oda (15 proc.)

Iš literatūroje paminėtų duomenų anamnezėse pateikti šie variantai: kiti gyvūnai esantys namų aplinkoje (29 proc.), kurie yra kitos katės arba šunys. Retai paminėtos gretutinės ligos, šiuo atveju cukrinis diabetas (3 proc. visų atvejų), bei dažnas šeiminių nebuvimas namuose (3 proc. visų atvejų). 6 procentai atvejų paminėjo, jog katė laisvai išeina į lauką arba turi galimybę išeiti į neįstiklintą balkoną

Didžioji dalis psichogeniniu dermatitu sirgusių kačių negavo raminamųjų vaistų – 43 procentai sirgusiųjų duoti steroidiniai priešuždegiminiai vaistai metilprednizolono acetatas (Depo Medrone) dermatitui slopinti. Skirtos dozės buvo po 1-2mg/kg priklausomai nuo klinikinių požymių stiprumo. Beveik visoms katėms (12 iš 13) gavo vienkartinę steroidinių priešuždegiminių vaistų dozę, 1 individas gavo pakartotinę injekciją po 3 savaitių. Kita dalis kačių (22 iš 35) gavo raminamąjį poveikį turinčių preparatų – Calmatonine (3proc. visų kačių) po 0,5tabl. vieną kartą dienoje 30 dienų, Calmex cat (3 proc. visų kačių) po 1ml- 4,5kg/1xd. kūno svorio 30 dienų ir Kalmvet (20 proc. visų kačių) po 1 tabl. 1 kartą dienoje. 27 proc. kačių paskirta feromonų pagrindu veikiančys raminamieji Feliway 30 dienų. 14 proc. pacientų nebuvo paskirtas joks gydymas.

5. IŠVADOS

1. Kačių psichogeniniui dermatitui predispozicija turi Burmos, Siamo, Himalajų ir Abisinijos katės. Didesnį polinkį sergamumui turi kastruotos patelės, tačiau serga abiejų lyčių kastruoti ir nekastruoti gyvūnai. Dažniau serga katės, gyvenančios namuose su keliais augintiniais.
2. Pagrindiniai kačių psichogeninio dermatito požymiai – dėl nuolatinio kailio laižymo susidariusios alopecijos papildvės odoje, ant priekinių letenų odos bei vidinės šlaunų pusės odoje, šonų odoje bei ant uodegos ir pasmakrės odos. Kartais galimos bakterinės infekcijos alopecijų vietoje.
3. Didžiausias sergamumas pastebėtas tarp mišrūnių, kastruotų ($p < 0,05$), vidutinio amžiaus patelių. Tačiau serga ir nekastruotos katės, bei tiek kastruoti tiek ne patinai.
- 4.1 Psichogeninis kačių dermatitas diagnozuojamas atmetant visas diferencines diagnozes. Tai padaroma atliekant skutmenų tyrimą, dermatofitų testą, atliekant morfologinius ir biocheminius kraujo tyrimus. Svarbu atlikti trichoramą, taikyti hipoalerginę dietą.
- 4.2 Gydymas priklauso nuo klinikinių požymių sunkumo ir ligos atsinaujinimo dažnumo. Lengvais atvejais užtenka aplinkos modifikavimo ir papildų mažinančių stresą. Sunkesniais atvejais skiriami seratonino reabsorbcijos inhibitoriai, modifikuojama aplinka, taikomas gydymas steroidiniais priešuždegiminiais vaistais.

6. REKOMENDACIJOS

Nagrinėtoje literatūroje rekomenduojama pritaikyti aplinką katės fiziologiniams poreikiams. Būtina saugi vieta miegojimui ir maitinimuisi. Esant kelioms katėms namuose, būtina užtikrinti saugų tuštinimąsi ir šlapinimąsi, kad katė nejaustų streso ir nereikėtų kovoti dėl hierarchijos. Maistas ir vanduo turi būti laisvai pasiekiamas, tačiau maistą rekomenduojama duoti iš lėto ėdimo bliūdelių. (21,22)

Aplinka turi būti įdomi katei – gausu įvairių žaislų. Jei yra galimybė, katę rekomenduojama išleisti pasivaikščioti po namo kiemą, tačiau jei katė gyvena bute, užtikrinti jos išėjimą į įstiklintą balkoną, kur galėtų domėtis aplinka stebėdama veiksmą už lango. (21,22)

Viena pagrindinių rekomendacijų – žmogaus ir katės kontakto palaikymas. Reikėtų skatinti kontaktą, kurį savo iniciatyva pradėjo katė, o ne šeimininkas. Svarbu katę skatinti už pageidaujamą elgesį ir šiukštu nebausti, jei atsitiko nepageidaujamo elgesio pavyzdžių. Taip pat svarbu, kad šeimininkas perprastų katės elgesį ir suprastų kokie veiksniai gali daryti įtaką psichogeninio dermatito atsiradimui. (10,15)

LITERATŪROS ŠALTINIAI

1. [Book Section] / auth. Landsberg GM, Hunthausen W, Ackerman L // Handbook of Behavior Problems of the Dog and Cat. - Missouri : Elsevier Health Sciences, 2012.
2. **Grooming and control of fleas in cats.** [Journal] / auth. Eckstein, R.A., Hart, B.L.. - 2000.
3. **A case of tail self-mutilation in a cat** [Article] / auth. Zita Talamonti, Simona Cannas, Clara Palestrini // Macedonian Veterinary Review. - 2016.
4. **A practical approach to feline symmetrical alopecia** [Article] / auth. Hill Peter // In practice. - 1998. - pp. 478-484.
5. **A smart approach to feline psychogenic alopecia** [Conference] / auth. Curtis T.M. // Proceedings of The North America Veterinary Conference.
6. **Acute hepatic necrosis and liver failure associated with benzodiazepine therapy in six cats, 1986-1995** [Article] / auth. Hughes, D., Moreau, R. E., Overall, K. L., and Winkle, T. J. V. // Journal of Veterinary Emergency and Critical Care 6. - 1996.
7. **Aggression: Diagnosing and Treating Aggressive Behavior in Dogs and Cats** [Article] / auth. G.M.LANDSBERG, D.F.HORWITZ. - Guelph, Canada : [s.n.], 1998.
8. **Annotated Bibliography on Refinement and Environmental Enrichment for Primates kept in Laboratories.** [Article] / auth. Reinhardt V, Reinhardt A. - Washington, DC : [s.n.], 2005.
9. **Barbering (fur and whisker trimming) by laboratory mice as a model of human trichotillomania and obsessive-compulsive spectrum disorders.** [Article] / auth. Garner JP, Weisker SM, Dufour B, Mench JA. // Comparative Medicine. - California : [s.n.], 2004. - pp. 214-226.
10. **Behavioral dermatology** [Article] / auth. Virga V.. - 2004.
11. **Behavioural development in the cat.** [Article] / auth. Bateson P. - [s.l.] : Cambridge: Cambridge University Press., 2013.
12. **Canine acral lick dermatitis** [Article] / auth. SUE PATERSON, DUNCAN MIDGLEY AND IAN BARCLAY // In Practice. - 2007.
13. **Clinical Behavioral Medicine for Small Animals** [Article] / auth. Overall K.L.. - 1997.
14. **Compulsive disorders** [Conference] / auth. Landsberg G. // Proceedings of OVMA Conference. - 2006.
15. **Compulsive disorders in dogs** [Journal] / auth. Hewson, C.L, Luescher, U.A.. - 1996.
16. **Dermatoscopy: alternative uses in daily clinical practice** [Article] / auth. Micali G., Lacarruba F., Massimino D.. - 2010. - pp. 1135-1146.
17. **Diagnosis and management of compulsive disorders in dogs and cats** [Article] / auth. Luescher A.U. // Clinical Techniques in Small Animal Practice. - 2004.

18. **Diagnostic Methods** [Book Section] / auth. William H. Miller, Craig E. Griffin, Karen L. Campbell. - [s.l.] : Elsevier, 2013. - 7.
19. **Distribution of canine behaviour cases at three behavior referral practices** [Journal] / auth. Landsberg G.M.. - 1991.
20. **Drug treatment of canine acral lick. An animal model of obsessive-compulsive disorder.** [Journal] / auth. Rapaport JL, Ryland DH, Kriete M.. - 1992.
21. **Environmental enrichment for indoor cats** [Article] / auth. ME Herron // Compend Contin Education Vet. - Buffington : [s.n.], 2010.
22. **Environmental enrichment: practical strategies for improving welfare** [Article] / auth. S. Ellis // Journal of Feline medicine and surgery. - 2009.
23. **European wildcat and domestic cat: Do they really differ?** [Article] / auth. Berteselli, G.V., Regaiolli, B., Normando, S., De Mori, B., Zaborra, C.S., and C. Spiezio.. - 2017.
24. **Feline behavior guidelines from the American Association of Feline Practitioners** [Article] / auth. Overall, K. L., Rodan, I., Beaver, B. V., Carney, H., Crowell-Davis, S., Hird, N., Kudrak, S., and Wexler- Mitchel, E // Journal of the American Veterinary Medical Association. - 2005.
25. **Influence of the dietary fibre levels on faecal hair excretion after 14 days in short and long-haired domestic cats** [Article] / auth. Weber M, Sams L, Feugier A, et al // Veterinary Medicine Science. - 2015.
26. **Multimodal management of feline psychogenic alopecia.** [Journal] / auth. Landsberg, G., Towell, T.L.. - 2011.
27. **Paradigms for pharmacologic use as a treatment component of feline behavioral medicine** [Article] / auth. Overall K.L. // Journal of Feline Medicine and Surgery. - London : [s.n.], 2004.
28. **Pharmacologic management in veterinary behavioral medicine** [Article] / auth. Simpson, B. S. and Papich, M. G // Veterinary Clinics of North America, Small Animal Practice . - Philadelphia : B.Saunders, 2003.
29. **Psychogenic alopecia in cats: 11 cases (1993-1996)** [Journal] / auth. Sawyer LS, Moon-Fanelli AA, Dodman NH. - 1999.
30. **Psychogenic alopecia in five cats** [Journal] / auth. Pekmezci,D.,Sancak, A.A., Cakiroglu, D., Meral, Y.. - 2009.
31. **Psychogenic skin disease** [Book Section] / auth. SCOTT, D. W., WHITE, S. D. & GRIFFIN, C. E. // In Small Animal Dermatology. - Philadelphia : W. B. Saunders, 1995.
32. **Repetitive and compulsive behavior in dogs and cats** [Book Section] / auth. Luescher A.U. // BSAVA Manual of canine and feline behavioural medicine / book auth. D.F. Horwitz D.S. Mills. - 2009.

33. **Skin diseases of the dog and cat** [Book Section] / auth. Gross TL, Ilhrke PJ, Walder EJ, Affolter VK // Clinical and histopathological diagnosis. - Oxford : Blackwell, 2005.
34. **Stereotypic Behavior and Compulsive Disorder** [Journal] / auth. Davis Sharon L. Crowell -. - 2007.
35. **Stereotypic or obsessive - compulsive disorders in dogs and cats** [Journal] / auth. Luescher AU, McKeown DB, Halip J.. - 1991.
36. **Stress in owned cats: behavioural changes and welfare implications** [Article] / auth. Amat,M., Camps, T., Manteca, X. // Journal of Feline Medicine and Surgery. - 2016.
37. **Stress Induced Acral Lick Dermatitis in a Domestic Rabbit: A Case Report** [Article] / auth. Mukesh Strivastava, Anil Ahuja, N.K Singh, Ankita Sharma, J.P. Kachhawa // Case Reports in Veterinary Medicine. - Rajasthan : Hindawi Publishing Corporation, 2014.
38. **The effect of haloperidol and naloxone on excessive grooming behavior of cats** [Article] / auth. Willemse, T., Mudde, M., Josephy, M., and Spruijt, B. M. // European Neuropsychopharmacology 4. - 1994.
39. **The effects of clomipramine hydrochloride in cats with psychogenic alopecia: A prospective study.** [Article] / auth. Mertens, P.A., Torres,S., Jessen, C.. - 2006.
40. **The motivational basis of caged rodents stereotypies** [Book Section] / auth. Würbel Hanno // Stereotypical Animal Behaviour, Fundaments and Applications of Welfare / book auth. Mason G Rushen J. - London : [s.n.], 2006.
41. **The organization and control of grooming in cats** [Article] / auth. Eckstein R, Hart BL. // Applied Animal Behavior Science. - 2000. - 68.
42. **The skin** [Book Section] / auth. Chandler EA, Gaskell GJ, Gaskell RM // Feline Medicine and Therapeutics / book auth. EA Chandler. - 1996.
43. **Trichography (hair plucking)** [Online] / auth. Karen Campbell, David Godfrey, David Scarff. - [https://www.vetstream.com/treat/felis/technique/trichography-\(hair-plucking\)](https://www.vetstream.com/treat/felis/technique/trichography-(hair-plucking)).
44. **Underlying medical conditions in cats with presumptive psychogenic alopecia** [Article] / auth. Waisglass,S.E., Lansberg, G.M., Yager, J.A., Hall, J.A.. - 2006.
45. **Undesirable, problematic, and abnormal feline behavior** [Journal] / auth. Overall K.L.. - 2013.
46. **Use of clomipramine in the treatment of anxiety-related and obsessive-compulsive disorders in cats** [Article] / auth. Seksel, K., Lindeman, M.J.. - 1998.
47. **Veterinary models of compulsive self-grooming;parallels with trichotillomania.** [Article] / auth. Moon-Fanelli AA, Dodman NH, O'Sullivan RL // American Psychiatric Press. - Washington, DC : [s.n.], 1999. - pp. 63-92.
48. **Veterinary mycology.**[Article] Indranil S. //India: Springer; 2015. p. 159-164.
49. **Pheromones for Behaviour Management** [Article]//Dr Finola McConaghy; Veterinary

